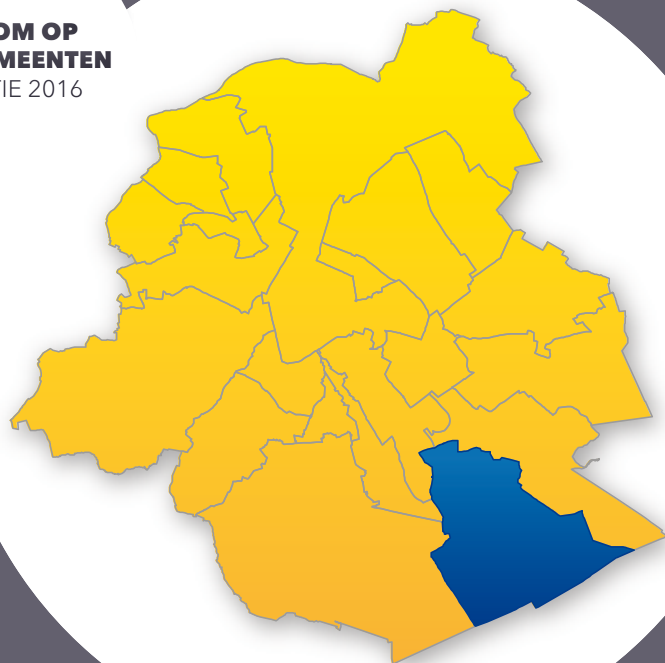

**ZOOM OP
DE GEMEENTEN**
EDITIE 2016

zoom op

WATERMAAL-BOSVOORDE

OBSERVATORIUM
VOOR GEZONDHEID EN
WELZIJN BRUSSEL

OBSERVATOIRE DE
LA SANTÉ ET DU SOCIAL
DE BRUXELLES

COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE
GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

INSTITUT DE RECHERCHES
INTERDISCIPLINAIRES SUR BRUXELLES
UNIVERSITÉ SAINT-LOUIS - BRUXELLES

UNIVERSITÉ SAINT-LOUIS - BRUXELLES

Realisatie

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse
Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel
Institut de recherches interdisciplinaires sur Bruxelles -
Université Saint-Louis - Brussel (directie: Benjamin WAYENS)

Vertaling

Brussels Translation

Lay-out

Nathalie DA COSTA MAYA,
Centre de Diffusion de la Culture Sanitaire asbl

Voor meer informatie

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Roger KALENGA-MPALA
Perspective
Naamsestraat 59 – 1000 Brussel
bisa@perspective.brussels – www.bisa.brussels

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad

Marion ENGLERT en Sarah LUYTEN
Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Louizalaan 183 – 1050 Brussel
observat@ggc.irisnet.be – www.observatbru.be

Depotnummer

D/2016/9334/16
D/2016/6374/264

Het rapport mag gekopieerd worden mits vermelding van de bron:

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en Observatorium
voor Gezondheid en Welzijn Brussel-Hoofdstad
(Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie), 2016, Zoom
op de gemeenten: Watermaal-Bosvoorde.

Ce document est également disponible en français.

1. WATERMAAL-BOSVOORDE EN HAAR INWONERS IN ENKELE WOORDEN

4

2. BEVOLKING

10

2.1.	Evolutie en loop van de bevolking	10
2.2.	Structuur van de bevolking volgens leeftijd en geslacht	11
2.3.	Nationaliteiten	13
2.4.	Huishoudens	14

3. JONGE KINDEREN

15

3.1.	Evolutie van het aantal kinderen jonger dan 3 jaar	15
3.2.	Kinderopvang: dekkingsgraad en toegankelijkheid	15

4. ONDERWIJS

17

4.1.	Evolutie van de bevolking van 3 tot en met 17 jaar	17
4.2.	Schoolbevolking: onderwijsniveau, plaats van scholing en onderwijsvorm	18
4.3.	Schoolachterstand	19

5. ARBEIDSMARKT

20

5.1.	Socio-economische positie van de bevolking	20
5.2.	Activiteits-, werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad	21
5.3.	Profiel van de niet-werkende werkzoekenden	22
5.4.	Deeltijdse werknemers	22

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT

23

6.1.	Binnenlandse werkgelegenheid	23
6.2.	Ondernemingen	24
6.3.	Evolutie 2006-2013	25

7. INKOMENS

26

7.1.	Fiscale inkomens	26
7.2.	Personen die leven van een minimum- of vervangingsinkomen	29
7.3.	Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVV)	30

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN

31

8.1.	Kernindicatoren voor de gemeentelijke financiën	31
8.2.	Structuur van de belangrijkste gewone ontvangsten en uitgaven	31
8.3.	Investeringen	33

9. HUISVESTING

34

9.1.	Kenmerken van het woningbestand	34
9.2.	Sociale woningen	35
9.3.	Huurprijs en vastgoedprijzen	35

10. GEZONDHEID

36

10.1.	Gezondheid van de pasgeborenen	36
10.2.	Algemene gezondheidstoestand	38

WOORDENLIJST

41

LIJST MET ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN

45

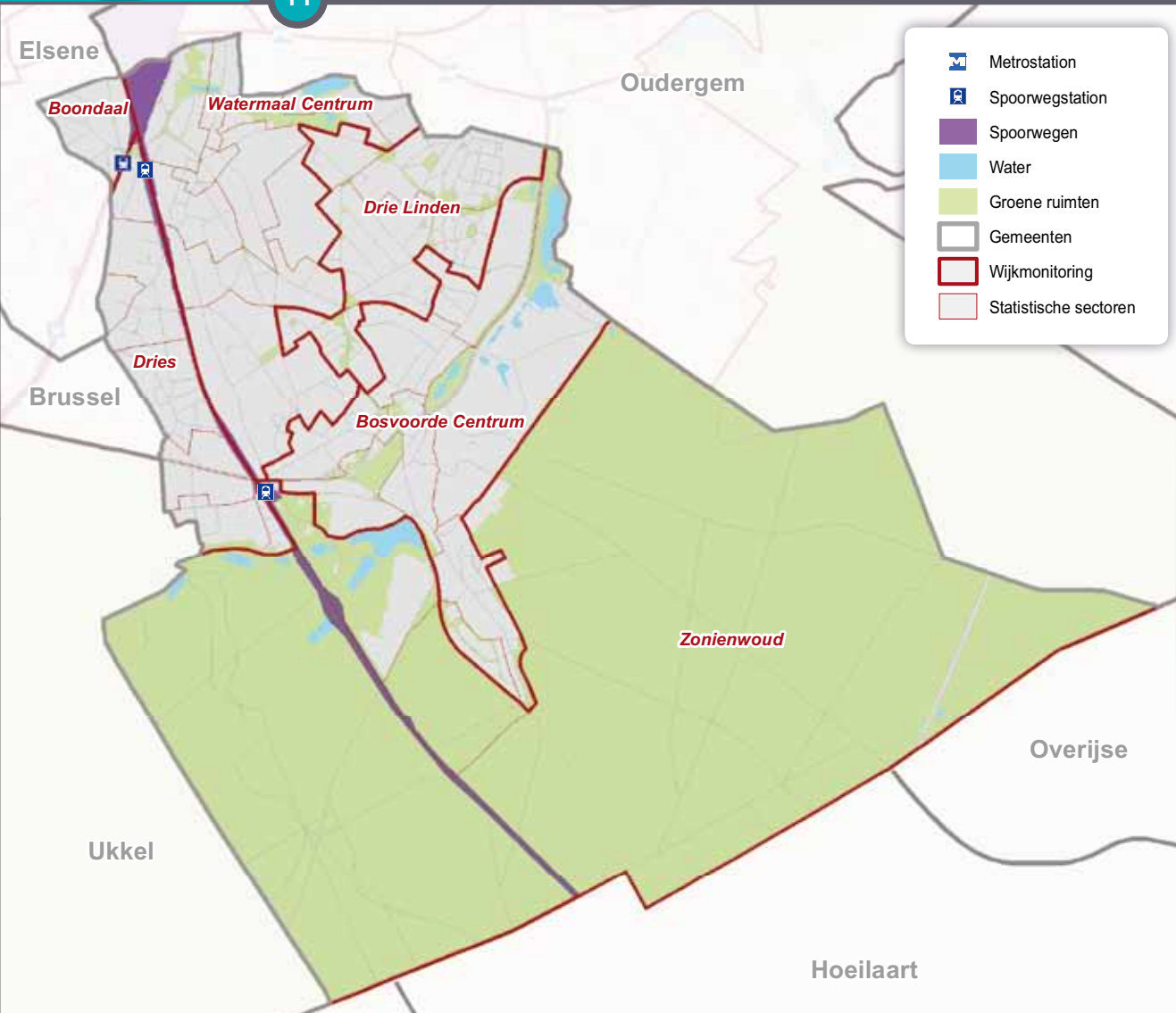
VOOR WIE MEER WIL WETEN

46

1. WATERMAAL-BOSVOORDE EN HAAR INWONERS IN ENKELE WOORDEN¹

1-1

Referentiekarta van Watermaal-Bosvoorde

LANDSCHAP EN STEDENBOUWKUNDIGE STRUCTUUR VAN HET GEMEENTELIJK GRONDGEBIED

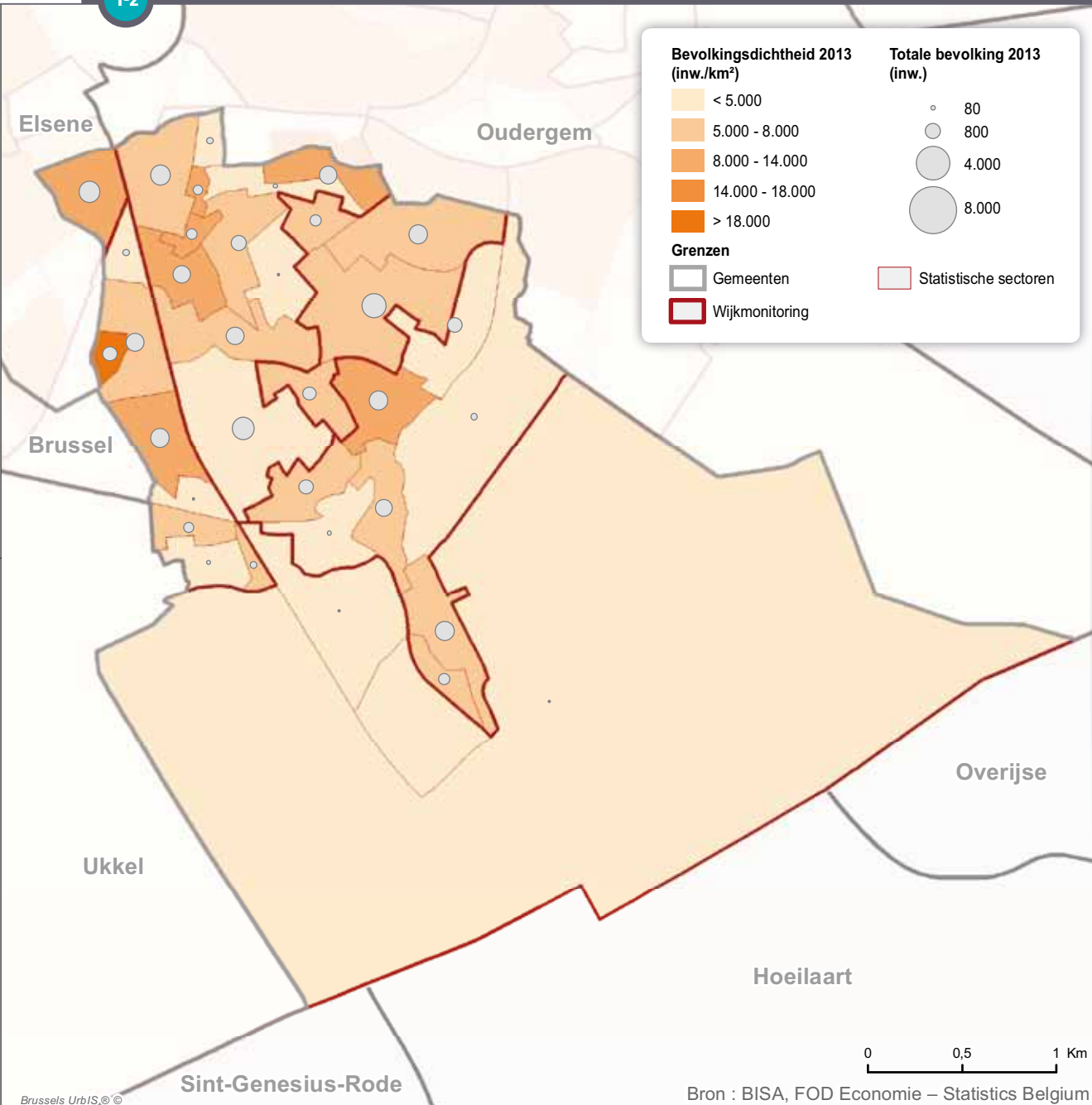
Watermaal-Bosvoorde (12,9 km², 8% van het gewestelijk grondgebied) ligt binnen de **tweede kroon** in het zuidoostelijke kwadrant van het Brussels Gewest. De gemeente grenst aan Oudergem in het noordoosten, Sint-Genesius-Rode, Hoeilaart en Overijse in het zuiden (via het Zoniënwood), Ukkel (Zoniënwood), Stad Brussel (Natiënsquare) en Elsene in het westen. Een groot deel van het zuiden van de gemeente wordt ingenomen door het Zoniënwood en is dus niet bewoond. Als gevolg daarvan en meer bepaald door de talrijke andere groene gebieden en privétuinen is Watermaal-Bosvoorde de minst dicht bevolkte gemeente van het Gewest (1 891 personen per km²) **1-2**.

De **referentiekarta** **1-1** geeft aan hoe de gemeente statistisch wordt opgedeeld, i.e. **statistische sectoren**² en de **wijken** van de Wijkmonitoring. De gemeente Watermaal-Bosvoorde telt zes wijken. De grenzen van deze wijken vallen niet steeds samen met de gemeentegrenzen. Sommige wijken liggen immers op het grondgebied van meerdere gemeenten, zoals de wijk Zoniënwood (Watermaal-Bosvoorde, Oudergem, Sint-Pieters-Woluwe en Ukkel), Dries en Boondaal (Watermaal-Bosvoorde, Stad Brussel en Elsene), Watermaal-Centrum en Drie Linden (Watermaal-Bosvoorde en Oudergem).

¹ Op het einde van het document vindt u een selectieve bibliografie, pagina 46.

² De blauwgekleurde woorden worden in de woordenlijst op het einde van dit document gedefinieerd.

1-2 Bevolkingsdichtheid per statistische sector, Watermaal-Bosvoorde, 1 januari 2013

Geschiedenis en kenmerken van de gebouwen

Tot net vóór de 19de eeuw vormden **Watermaal en Bosvoorde** twee aparte gehuchten. Het oude gehucht Watermaal, in het noorden van de gemeente, omvat meer bepaald het Eugène Keymplein en het station van Watermaal. Het wordt voorbij de spoorlijn Brussel-Namen voortgezet door de wijk Dries. Het oude gehucht Bosvoorde, in het zuiden van de gemeente bij het Zoniënwoud, dicht bij de Terhulpensesteenweg, omvat meer bepaald het Wienerplein en het station van Bosvoorde. Het krijgt een vervolg in de Bezemhoek met de typische arbeidershuisjes.

In de 19de eeuw lagen er ook enkele kastelen op het grondgebied van de gemeente (bv. het Charle-Albertkasteel), die getuigen van de wens van de stedelijke burgerij om mooie verblijven op te trekken aan de rand van het Zoniënwoud. De aanleg van de spoorweg en de tramlijn werkte de verschijning van villa's in de hand, eerst langs de Terhulpensesteenweg, daarna tussen Watermaal en Bosvoorde alsook noordwaarts in de as van de Vorstlaan.

Terwijl de gemeente vanaf het einde van de 19de eeuw begon te verstedelijken, werden de meeste **woningen** gebouwd na de Eerste Wereldoorlog (**tweede kroon**). Zeer oude woningen – gebouwd vóór 1919 – zijn opvallend minder vertegenwoordigd dan op gewestelijk niveau maar zijn wel duidelijk aanwezig in de dorpskernen. Een kwart van de woningen werd gebouwd tijdens het interbellum en meer dan één vijfde tijdens de jaren '70 en '80 (deze aandelen zijn hoger dan het gewestelijk niveau). Het aandeel recente woningen (gebouwd vanaf de jaren '90) is klein in vergelijking met het Gewest.

Het aandeel eengezinswoningen in de gemeente is hoger dan het gewestelijk gemiddelde. Omgekeerd zijn er minder appartementen. We kunnen inderdaad vaststellen dat de **bebouwde ruimte van de gemeente** voornamelijk bestaat uit rijhuizen, villa's en semi-rurale huizen of arbeidershuisjes. Er zijn in deze gemeente vrij weinig hoge gebouwen, behalve dan ter hoogte van Visserijen, langs de Vorstlaan en op de

grens met Elsene (hoek Ernotte-Eland). In Watermaal-Bosvoorde werden overigens twee grote tuinvijken aangelegd, de grootste in het Brussels Gewest: Le Logis en Floréal.

De tuinvijken Le Logis en Floréal en het grote aantal sociale woningen in de gemeente

De **tuinvijken** Le Logis en Floréal, wiens aanleg werd begonnen begin de jaren '20, zijn opmerkelijk als gevolg van hun oppervlakte en hun kleurrijk voorkomen waarvoor inspiratie werd gevonden in de Engelse tuinvijken (cottagestijl). Deze tuinvijken bestaan grotendeels uit sociale woningen. Beide wijken, begrensd door groene en bomenrijke wegen, zijn vandaag beschermd. Als gevolg van deze bescherming is het voortbestaan van dit uitzonderlijk erfgoed verzekerd, maar is het soms moeilijk om renovatiewerken uit te voeren.

Door de tijd werden beide tuinvijken geleidelijk uitgebreid met andere gebouwen met sociale woningen. In verhouding tot het aantal huishoudens heeft deze gemeente het grootste aantal **sociale woningen** van het Gewest (18 %). Een deel van de huizen in de wijken Le Logis en Floréal werd echter verkocht aan particulieren, daar deze woningen zeer in trek zijn bij de middenklasse en de gegoede klasse die zich veeleer door het kader dan door het comfort en de grootte van deze woningen laten verleiden.

Groene en natuurlijke ruimten

27 % van de groene ruimten in het Gewest die voor het publiek toegankelijk zijn, ligt in de gemeente Watermaal-Bosvoorde. Watermaal-Bosvoorde is zo de groenste gemeente van het Brussels Gewest. Haar uitgebreid **natuurlijk erfgoed** is een belangrijke schakel van het **groene en blauwe netwerk** van het Gewest. Dit geldt meer bepaald voor het Tournay-Solvaypark (deel van de Groene Wandeling) en meerdere gebieden aan de rand van het Zoniënwood, waarvan sommige het statuut van natuurreservaat hebben zoals de zogenaamde sites "van de verdronken kinderen" of de "Vuilbeek".

Mobiliteit

In alle gemeenten in het zuiden van de Brusselse agglomeratie is mobiliteit een belangrijk probleem. Als gevolg van het doorgaand verkeer in deze gemeenten zijn sommige wegen tijdens de piekuren verzadigd. In Watermaal-Bosvoorde geldt dit meer bepaald voor de Terhulpensesteenweg, de Vorsterielaan en de Vorstlaan bij het naderen van het viaduct Hermann-Debroux. Dit verkeer vertoont de neiging over te lopen naar residentiële wijken die daar niet op voorzien zijn, meer bepaald tussen het Wienerplein en de begraafplaats van Elsene.

De wijzigingen die aan het **openbaarvervoersnet** werden aangebracht, proberen deze moeilijkheden op te lossen. De heraanleg van de Vorstlaan, met het fietspad en de verlenging van lijn 94, vermindert de indruk van barrière van deze verkeersader en brengt er ook de snelheid naar beneden. Ze verbetert ook de bediening inzake openbaar vervoer tussen dit deel van de gemeente en metrolijn 5. Ook de renovatie van de stations van Bosvoorde en Watermaal (alsook van Boondaal, als intermodaal knooppunt, op de grens van Watermaal-Bosvoorde) met het oog op de ingebruikname van het GEN heeft tot doel de verbinding tussen Brussel en zijn periferie te verbeteren.

Meerdere grote vastgoedprojecten die vandaag in uitvoering zijn aan de grenzen van de gemeente zullen zeer waarschijnlijk een weerslag hebben op de gemeente, in het bijzonder op het vlak van mobiliteit. We vermelden het project DROH'ME op de site van de Hippodroom van Bosvoorde, de aanleg van de Pleincampus en het gebied Delta met meer bepaald het ziekenhuis Chirec.

DE INWONERS EN HUN KENMERKEN

Demografisch profiel

De stedenbouwkundige ontwikkeling van de gemeente is de afspiegeling van een ononderbroken groei van de **bevolking** sinds het einde van de 19de eeuw tot in de jaren '70, toen ze haar maximum bereikte met meer dan 25 000 inwoners. Nadien nam de bevolking af tot halverwege de jaren 2000 (een langere periode van afname dan in de meeste andere gemeenten van het Gewest). Sindsdien stagneert de bevolking, wat bijzonder opmerkelijk is in de context van de bevolkingsgroei op het niveau van het Gewest. Op 1 januari 2015 telde de gemeente 24 454 inwoners, i.e. 2 % van de regionale bevolking.

Watermaal-Bosvoorde is de enige gemeente van het Gewest met een negatief **natuurlijk saldo**, i.e. een aantal overlijdens dat hoger is dan het aantal geboorten. Het bruto **geboortecijfer**, dat al meerdere jaren afneemt, is het laagste in het hele Gewest en dit is te wijten aan zowel een ondervetegenwoordiging van volwassenen die de leeftijd hebben om kinderen te krijgen als een vrij laag **vruchtbaarheidscijfer**. We tellen meer personen die uit een andere Belgische gemeente in Watermaal-Bosvoorde komen wonen dan er personen zijn die de gemeente verlaten om elders in België te gaan wonen. Het internationaal migratiesaldo is dan weer bijna gelijk aan nul: het aantal personen dat uit het buitenland komt en zich vestigt in Watermaal-Bosvoorde is dus gelijk aan het aantal personen dat deze gemeente verlaat om in het buitenland te gaan wonen, wat eveneens een uitzondering is in het Brussels regionaal landschap.

Watermaal-Bosvoorde is de oudste gemeente van het Gewest, met een gemiddelde **leeftijd** van 42 jaar in 2015. De verhouding ouderen is er duidelijk hoger dan in het hele Gewest (dit gaat ten koste van zowel de jongeren onder 18 als de volwassenen op beroepsactieve leeftijd), wat een **verouderingscoëfficiënt** van bijna 100 % geeft (gelijk aandeel jongeren onder 18 en ouderen van 65 jaar en meer). Gelet op de hogere **levensverwachting** van vrouwen telt de gemeente slechts 86 mannen voor 100 vrouwen.

Verhoudingsgewijs zijn er in Watermaal-Bosvoorde meer **koppels zonder kinderen** dan op het niveau van het Gewest, en hetzelfde geldt voor alleenstaande ouders (dit houdt wellicht verband met het grote aantal sociale woningen). Omgekeerd zijn er minder koppels met kinderen en alleenwonenden. Hoewel het aandeel alleenwonenden algemeen kleiner is, zijn er toch veel alleenwonenden in sommige wijken, zoals Visserijen (waar er meer appartementen zijn) of de Boondaalwijk (deels op het grondgebied van Elsene, in de sector van de Université libre de Bruxelles).

Personen met de Belgische **nationaliteit** zijn oververtegenwoordigd in vergelijking met het gewestelijke gemiddelde en zijn goed voor vier vijfde van de bevolking in de gemeente. Van de personen met een buitenlandse nationaliteit is twee derde afkomstig uit het Europa van de 15. Het type woningen en het levenskader in Watermaal-Bosvoorde trekken heel wat internationale ambtenaren en kaderleden aan die met hun gezin naar België komen.

Onder de personen met een buitenlandse nationaliteit zijn de Fransen veruit het best vertegenwoordigd in de gemeente. Ver daarachter komen op de tweede plaats de Italianen, gevolgd door de Duitsers en de Britten. De aanwezigheid van de Britten houdt wellicht verband met de inplanting van een Engelstalige internationale school in de gemeente (The International School of Brussels). Anderzijds zijn personen uit Noord-Afrika en uit de nieuwe landen van de Europese Unie ondervertegenwoordigd in Watermaal-Bosvoorde.

Sociaaleconomisch profiel

De gemeente Watermaal-Bosvoorde heeft voornamelijk een bevolking uit de hogere en de middenklasse. Het gemiddeld **inkomen** ligt er dus duidelijk hoger dan het gewestelijk gemiddelde. De inkomens zijn echter minder hoog in bepaalde **sectoren** van de **wijk** Dries (Kantorenzoning-Zuid en Ville-Et-Forêt) in het bijzonder en Drie Linden (Logis-Zuid), waar er bijna uitsluitend sociale woningen liggen. De inkomens zijn ook (maar in mindere mate) iets lager dan het gemeentelijk gemiddelde in andere wijken met sociale woningen van Drie Linden (tuinwijken Logis-Noord en Floréal). Het gemiddeld inkomen in deze wijken blijft echter hoger dan het gewestelijk gemiddeld inkomen. In sommige sectoren zoals "Vogelvangstlaan" (Watermaal-Centrum) is het gemiddeld inkomen bijzonder hoog.

Het aandeel van de bevolking dat leeft van een **leefloon** of een vervangingsuitkering is duidelijk kleiner in Watermaal-Bosvoorde dan in het hele Gewest.

Op het niveau van de gemeente is bijna twee derde van de 15- tot 64-jarigen actief op de **arbeidsmarkt**. Vergeleken met het Brussels Gewest is de **activiteitsgraad** in Watermaal-Bosvoorde hoger voor vrouwen en minder hoog voor mannen. Daar heel wat jongeren tussen 15 en 24 jaar in Watermaal-Bosvoorde studeren, zijn ze nauwelijks aanwezig op de arbeidsmarkt.

Minder dan 10 % van de personen op beroepsactieve leeftijd is werkloos, i.e. een aandeel dat duidelijk kleiner is dan het gewestelijk gemiddelde. Het profiel van de **niet-werkende werkzoekenden** is duidelijker beter geschoold, ouder en er zijn meer vrouwen in vergelijking met het gewestelijk gemiddelde.

De **werkgelegenheden** is hoger in de gemeente dan op gewestelijk niveau voor beide geslachten, maar het verschil is groter voor vrouwen.

De situatie op de arbeidsmarkt van de bewoners in de wijken met sociale woningen is duidelijk minder gunstig.

Wat betreft de **binnenlandse werkgelegenheid** zijn de werknemers vooral bedienden (meer dan 80 % van de arbeidsplaatsen op het gemeentelijk grondgebied). De sector van de financiële, verzekerings- en vastgoedactiviteiten is met voorsprong de sector met de meeste arbeidsplaatsen in Watermaal-Bosvoorde. Deze gemeente telt immers meerdere zetels en kantoren van grote ondernemingen in deze sector, die voornamelijk gevestigd zijn langs de Vorstlaan en de Terhulpensesteenweg.

De meeste **kinderen** worden geboren in huishoudens met een dubbel inkomen uit werk; de jonge kinderen groeien dus op in goede materiële condities. Het aandeel geboorten met een moeder ouder dan 40 is groter dan het gewestelijk gemiddelde als gevolg van de verhoudingsgewijs grotere aanwezigheid van deze leeftijdsgroep in de bevolking van de gemeente. Wat betreft de **opvang van jonge kinderen** zijn er 44 plaatsen voor 100 kinderen jonger dan 3 jaar, i.e. een van de hoogste dekkingpercentages in het Gewest.

In het secundair **onderwijs** volgen veruit de meeste jongeren van Watermaal-Bosvoorde een algemene richting. Jongeren die een technische en vooral een beroepsrichting volgen, zijn verhoudingsgewijs minder talrijk dan op het gewestelijk niveau. De **schoolachterstand** raakt duidelijk minder jongeren van de gemeente dan gemiddeld in het Gewest. Toch heeft één jongen op vijf en meer dan één meisje op zeven schoolachterstand opgelopen (twee jaar of meer). Na afloop van het verplicht onderwijs volgen heel wat jonge inwoners van Watermaal-Bosvoorde hogere studies, wat blijkt uit hun lage **activiteitsgraad**.

Bijna de helft van de woningen wordt bewoond door hun **eigenaar**, i.e. een verhouding die duidelijk hoger is dan het gewestelijk gemiddelde. De verkoopprijzen van de huizen zijn gemiddeld hoger in Watermaal-Bosvoorde dan op het niveau van het Gewest.

De voorbije jaren is er een verbetering op het vlak van de **gemeentelijke financiën**. De aanwezigheid van een bemiddelde bevolking komt via de aanvullende belastingen op de personenbelasting verhoudingsgewijs ten goede van de gemeentelijke financiën. De opbrengst van de personenbelasting per inwoner is in Watermaal-Bosvoorde inderdaad het hoogst van het hele Gewest.

Gezondheid van de inwoners

De **levensverwachting** van de inwoners van Watermaal-Bosvoorde is iets hoger dan die in het Brussels Gewest. In Watermaal-Bosvoorde laten meer mensen zich screenen op het vlak van bepaalde vormen van kanker (borst- en baarmoederhalskanker) in vergelijking met het Gewest.

Gezondheid hangt af van talrijke factoren zoals de levensstijl, de fysieke omgeving (arbeidsomstandigheden, huisvesting) en sociale omgeving (sociale en familiale ondersteuning), de toegang tot en de kwaliteit van gezondheidszorg enzovoort. Het sociaal statuut is door zijn verband met alle andere determinanten een heel belangrijke gezondheidsdeterminant. Zo kan de relatief gunstigere sociaaleconomische situatie van de inwoners van Watermaal-Bosvoorde in vergelijking met het gewestelijk gemiddelde de hogere levensverwachting gedeeltelijk verklaren.

Het is echter wel opmerkelijk dat vroegtijdige sterftecijfer (> 75 jaar) in verband met tumoren (met inbegrip van borstkanker) in Watermaal-Bosvoorde meer vrouwen in de gemeente lijkt te treffen. Voorts is de incidentie van colorectale kanker hoger bij de mannen in Watermaal-Bosvoorde.

UITDAGINGEN

Vergrijzing van de bevolking en vermenigvuldiging van de behoeften

Er zijn opvallend veel bejaarden in de gemeente. Meer dan de andere gemeenten in het Gewest zal Watermaal-Bosvoorde nog vele jaren het hoofd moeten bieden aan de vergrijzing van haar bevolking. Dit vereist ook dat er **aangepaste diensten** voor ouderen worden ontwikkeld.

Parallel met de grote aanwezigheid van bejaarden zijn er ook heel wat huishoudens met kinderen. Dit brengt een aanzienlijke toename mee van de soorten behoeften die niet altijd gemakkelijk verzoenbaar zijn.

Het levenskader behouden en tegelijk inwoners aantrekken via een passend beleid van huisvesting en ruimtelijke ordening

De meeste gemeentelijke uitdagingen houden verband met de instandhouding van het **levenskader** (de groene ruimten en het dorpsuitzicht van de gemeente behouden), terwijl er tegelijk nieuwe inwoners moeten worden aangetrokken. Er wordt gemikt op de middenklasse, voor wie het huidige aanbod aan koopwoningen te duur is en die niet voldoet aan de voorwaarden voor een sociale woning. De terbeschikkingstelling van nieuwe **woningen** vormt dus een uitdaging voor de gemeente; dat kan meer bepaald door nieuwe projecten of door reconversie van bestaande gebouwen (bv. kantoorgebouwen verbouwen tot woningen). Verschillende projecten liggen ter studie voor, zoals de herbestemming van de Sint-Hubertuskerk in woningen of de mogelijkheid om te bouwen op de parking van het station van Bosvoorde. Andere projecten zijn al verder gevorderd, zoals de verkavelingen Ernotte-Boondaal, Ottervangerstraat, Aartshertogen...

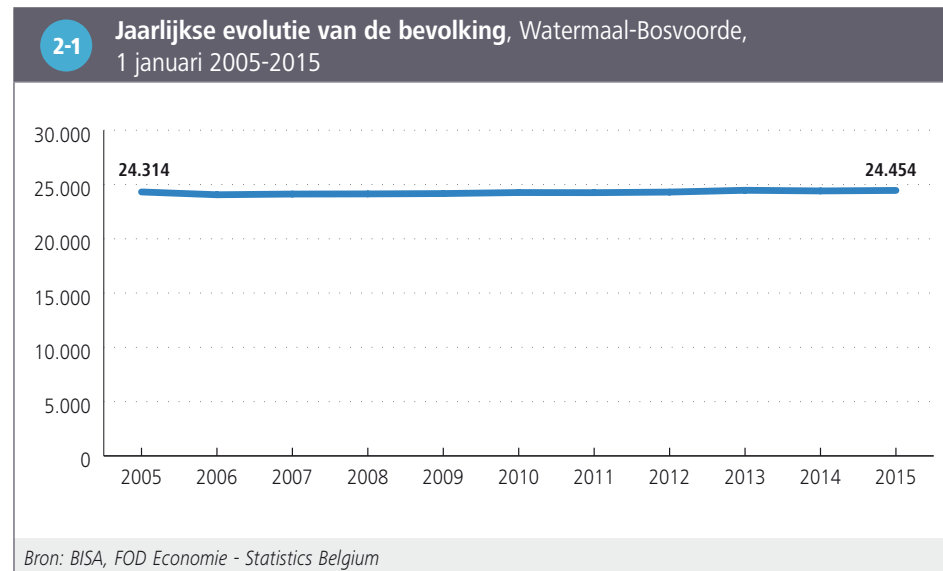
Ook het vertrek van de hoofdzetel van AXA verzekering en bank langs de Vorstlaan vormt een uitdaging. Het zorgt voor een aanzienlijk financieel verlies voor de gemeente, maar biedt ook een ontwikkelingspotentieel voor vastgoedpromotoren. Het Charle-Albertkasteel werd onlangs gerenoveerd na vele jaren van leegstand en in de omgeving worden nog andere projecten bestudeerd. De uitdaging voor de gemeente zal erin bestaan garanties te bieden voor de harmonieuze ontwikkeling van dit gebied aan de rand van het Zoniënwood, zonder afbreuk te doen aan het opmerkelijk natuurlijk erfgoed van het woud en de nabij gelegen Natura 2000-gebieden. De gemeente heeft ook voorzien om het Eugène Keymplein, het hart van het oude dorp Watermaal, opnieuw aan te leggen.

Ook de **toegang tot huisvesting** voor de meest kansarmen vormt een probleem, vooral als men een bepaald niveau van sociale mix in de gemeente wenst te handhaven. In dit verband overweegt de gemeente om de site Kwartelveld over te dragen aan de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM). Sociale woningen vormen overigens een aanzienlijk deel van het huisvestingsaanbod in de gemeente. Naast de renovatiekosten die deze oude woningen meebrengen, dient de gemeente de concentratie van meer kwetsbare personen in dit segment van de huurmarkt te beheren (die concentratie neemt toe als gevolg van het zwakke aandeel sociale woningen op gewestelijk vlak in vergelijking met de vraag) en de integratie van alle inwoners op het grondgebied te verzekeren.

2. BEVOLKING

2.1. EVOLUTIE EN LOOP VAN DE BEVOLKING

Op 1 januari 2015 telt de gemeente Watermaal-Bosvoorde officieel 24 454 inwoners **2-1**, i.e. 2 % van de bevolking in het Brussels Gewest. Het is de minst dichtbevolkte gemeente van het Gewest, met 1 891 personen per km² (bijna viermaal minder dan op gewestelijk vlak), meer bepaald als gevolg van een grote oppervlakte die wordt ingenomen door het Zoniënwoud en andere groene ruimten. Het is ook een van de weinige gemeenten waar het aantal inwoners stagneert over de periode 2005-2015, terwijl de bevolking op gewestelijk niveau is gestegen met 17 %.

Zoals in de voorgaande jaren stagneerde de bevolking van Watermaal-Bosvoorde in 2014 (groei met nauwelijks 0,2 %, tegen 1 % op het niveau van het Gewest). De bevolkingsevolutie is het resultaat van de combinatie van drie factoren: het natuurlijk saldo, het interne migratiesaldo en het internationaal migratiesaldo **2-2**.

2-2 Loop van de bevolking

	Watermaal-Bosvoorde		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Natuurlijke loop				
Geboorten (2014)	214	8,8 ‰	18.514	15,8 ‰
Sterfgevallen (2014)	272	11,1 ‰	9.032	7,7 ‰
Natuurlijk saldo (2014)	-58	-2,4 ‰	9.482	8,1 ‰
Migraties				
Intern migratiesaldo (2014)	113	4,6 ‰	-13.420	-11,5 ‰
Internationaal migratiesaldo (2014)	-3	-0,1 ‰	16.106	13,8 ‰
Totale aangroei (inclusief statistische aanpassing)				
Jaarlijkse bevolkingsgroei (2014)	46	0,2 ‰	11.687	1,0 ‰
Gemiddelde jaarlijkse bevolkingsgroei (2005-2014)		0,1 ‰		1,6 ‰

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium
 Noot: De statistische aanpassing bevat alle laattijdig geregistreerde veranderingen (na 1 maart van het volgende jaar).

Watermaal-Bosvoorde is de enige gemeente in het Gewest met een negatief **natuurlijk saldo** (aantal geboorten min het aantal overlijdens) in 2014. Het aantal geboorten is dus kleiner dan het aantal overlijdens in deze gemeente, wat uitzonderlijk is voor het Brussels Gewest. Het bruto **geboortecijfer** is in de gemeente inderdaad bijna tweemaal kleiner (9 ‰) dan in het Gewest (16 ‰), terwijl het bruto geboortecijfer er hoger is (11 ‰ tegen 8 ‰ in het Gewest).

Watermaal-Bosvoorde behoort ook tot de vijf gemeenten van het Gewest met een positief **intern migratiesaldo**, daar het aantal personen afkomstig uit een andere Belgische gemeente dat zich in Watermaal-Bosvoorde kwam vestigen (1 842) hoger is dan het aantal personen dat de gemeente heeft verlaten om elders in België te gaan wonen (1 729). Het **internationaal migratiesaldo** is dan weer bijna gelijk aan 0 voor 2014, daar het aantal personen afkomstig uit het buitenland dat in Watermaal-Bosvoorde (486) komt wonen gelijk is aan het aantal personen dat de gemeente verlaat

om naar het buitenland te verhuizen (489)³ – ook dit is een uitzondering in het Brussels regionaal landschap.

Naast de [officiële bevolking](#) telt elke gemeente ook een zeker aantal personen dat er wel woont, maar niet tot de officiële bevolking wordt gerekend (asielzoekers, vreemdelingen in een onregelmatige verblijfssituatie, diplomaten en hun gezinsleden...). Wat specifiek de geboorten en sterfgevallen betreft, zijn de [Statistische formulieren voor geboorten en overlijden](#) een nuttige aanvulling op de gegevens van de officiële bevolking. Deze vermelden immers alle geboren en overleden personen en niet enkel de geboorten en overlijdens van de personen die er officieel verblijven, zie hoofdstuk Gezondheid.

2.2. STRUCTUUR VAN DE BEVOLKING VOLGENS LEEFTIJD EN GESLACHT

De gemeente Watermaal-Bosvoorde huisvest een vrij groot aantal **ouderen**: in 2015 is een vijfde van de bevolking van 65 jaar en ouder (tegen ca. een achtste op gewestelijk niveau). De aandelen van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) en de jongeren (minder dan 18 jaar) zijn kleiner in vergelijking met de regionale cijfers. De leeftijdsstructuur evolueert nauwelijks, maar wijst wel op een lichte toename van het aandeel bejaarden van 65 jaar en ouder in de bevolking (19 % in 2005) [2-3](#).

	Uitsplitsing van de bevolking per leeftijdsgroep, 1 januari 2005 en 2015							
	Watermaal-Bosvoorde				Brussels Gewest			
	2005		2015		2005		2015	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
0 - 17 jaar	4.967	20,4	4.916	20,1	217.522	21,6	267.922	22,8
18 - 64 jaar	14.628	60,2	14.630	59,8	633.716	62,9	751.915	64,0
65 jaar en meer	4.719	19,4	4.908	20,1	155.511	15,4	155.336	13,2
Totaal	24.314	100,0	24.454	100,0	1.006.749	100,0	1.175.173	100,0

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

³ Deze aantallen omvatten naast de immigratie (*in sensu stricto*) ook de veranderingen van register, de ambtshalve schrappingen en de herinschrijvingen na schrapping.

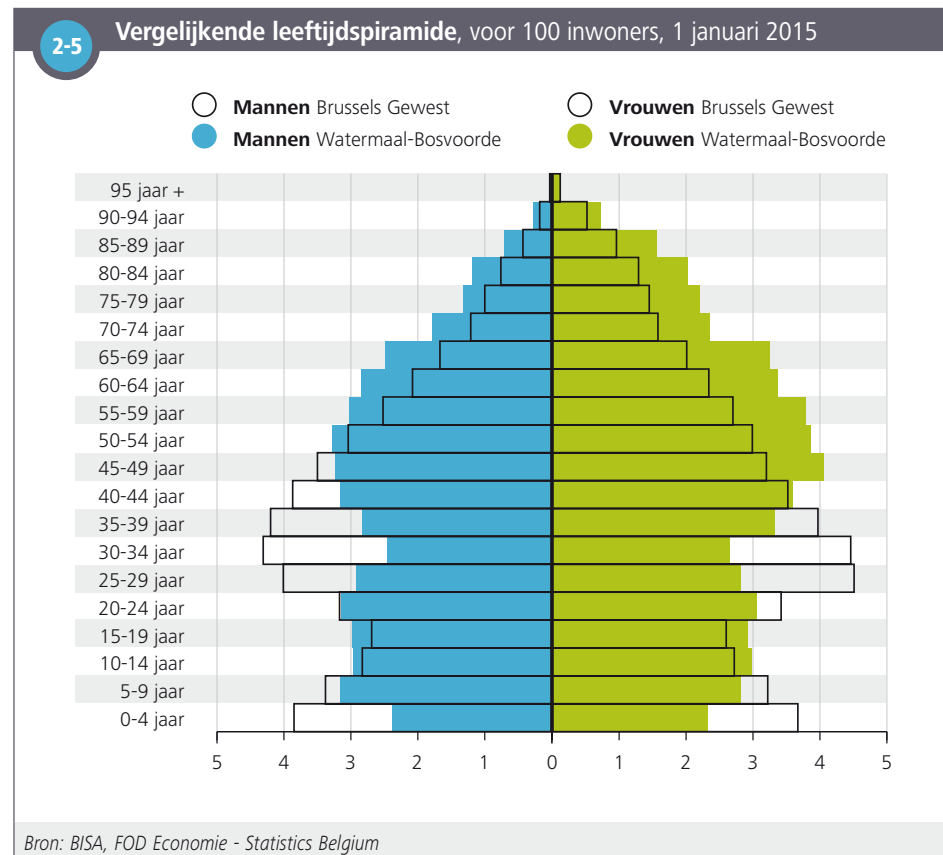
Watermaal-Bosvoorde is de oudste gemeente in het Gewest, met een gemiddelde **leeftijd** van 42,5 jaar in 2015 (tegen 37,4 jaar op gewestelijk niveau). Hoewel de indicatoren over de structuur van de bevolking een grotere stabiliteit van de leeftijdsstructuur aantonen in Watermaal-Bosvoorde dan op het niveau van het Gewest, vertoont deze gemeente – in tegenstelling met de meeste andere Brusselse gemeenten – een tendens tot vergrijzing van de bevolking. We stellen immers een lichte stijging van de gemiddelde leeftijd vast tussen 2005 en 2015. Meer bepaald is de [verouderingscoëfficiënt](#) gestegen van 95 % naar bijna 100 % in 2015; als gevolg daarvan is het aandeel bejaarden van 65 jaar en ouder in de gemeente even groot als het aandeel jongeren van minder dan 18 jaar. De [senioriteitscoëfficiënt](#) is eveneens gestegen, wat een tendens tot vergrijzing van de bevolking van 65 jaar en ouder impliceert.

Het **aandeel vrouwen** is duidelijker groter in Watermaal-Bosvoorde dan op gewestelijk vlak (de [geslachtsverhouding](#) is gelijk aan 86 mannen voor 100 vrouwen in 2015, tegen 95 voor 100 voor het Gewest) [2-4](#). Deze vaststelling houdt grotendeels verband met de leeftijdsstructuur, daar vrouwen – die een grotere [levensverwachting](#) hebben – meer zijn vertegenwoordigd bij de ouderen.

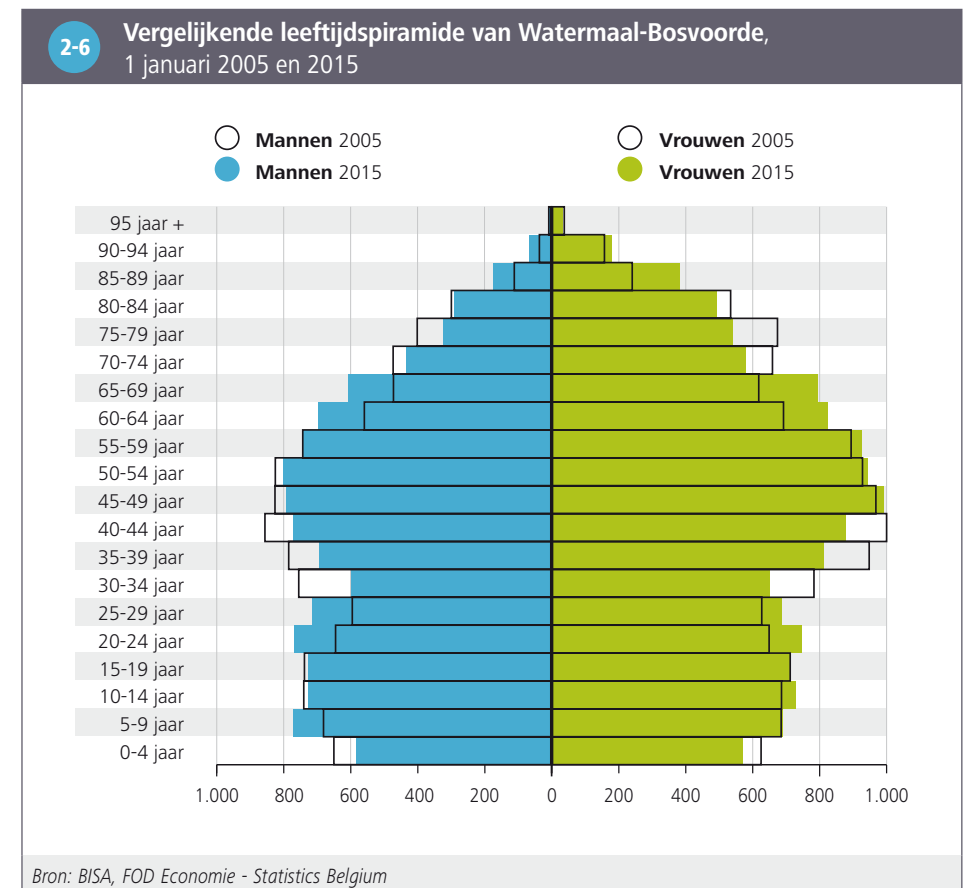
	Indicatoren over de structuur van de bevolking, 1 januari 2005 en 2015			
	Watermaal-Bosvoorde		Brussels Gewest	
	2005	2015	2005	2015
Gemiddelde leeftijd totaal (jaar)	42,1	42,5	38,5	37,4
Gemiddelde leeftijd mannen (jaar)	39,8	40,2	36,7	36,1
Gemiddelde leeftijd vrouwen (jaar)	44,0	44,5	40,2	38,6
Verouderingsratio [65+/0-17] (%)	95,0	99,8	71,5	58,0
Afhankelijkheidsratio [(0-17)+(65+)]/(18-64) (%)	66,2	67,1	58,9	56,3
Senioriteitscoëfficiënt [80+/65+] (%)	30,1	33,2	30,4	32,5
Geslachtsverhouding (%)	85,4	85,9	92,4	95,1

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

De eerste **vergelijkende leeftijds piramide** illustreert het zeer verschillend uitzicht van de leeftijds piramide in Watermaal-Bosvoorde in vergelijking met die van het Brussels Gewest. In tegenstelling met de gewestelijke leeftijds piramide, die de vorm van een spar heeft, is de leeftijds piramide van Watermaal-Bosvoorde duidelijk rechter. Vergeleken met het Gewest zijn jongvolwassenen en zeer jonge kinderen immers duidelijk ondervertegenwoordigd, in tegenstelling tot alle leeftijdsklassen boven 50 jaar (en boven 45 jaar voor de vrouwen). Bovendien stellen we vast dat er in de gemeente een groter aandeel vrouwen dan mannen is, vanaf de leeftijd van ongeveer 45 jaar **2-5**. Het **totale vruchtbaarheidscijfer** in Watermaal-Bosvoorde (1,5) is lager dan het gewestelijk gemiddelde (1,9).

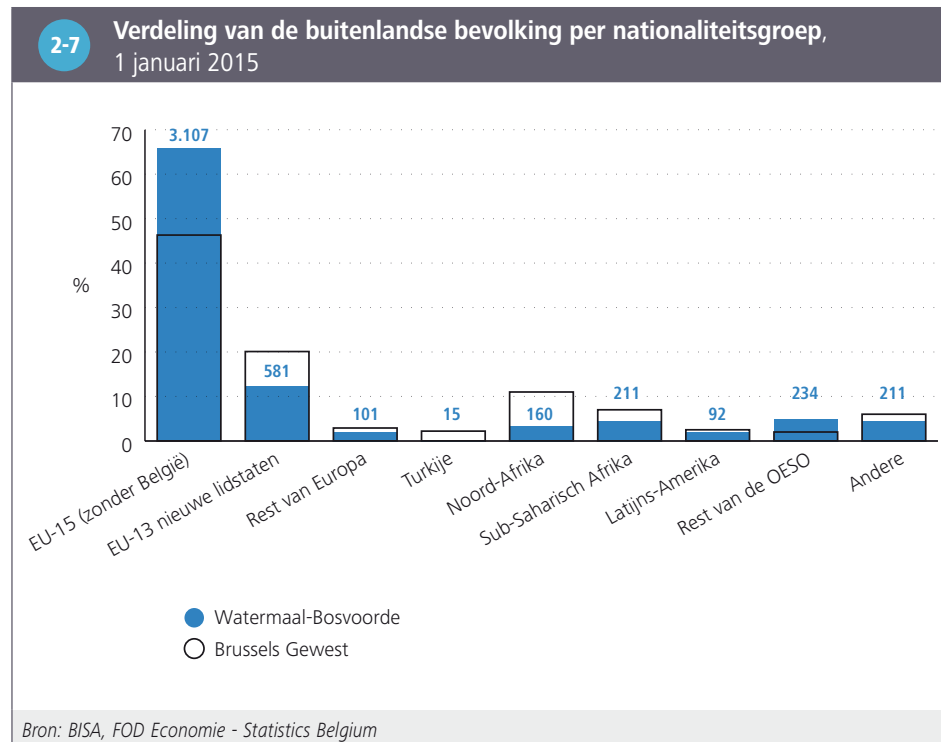

De evolutie van de vorm van de tweede **leeftijds piramide tussen 2005 en 2015** toont de relatieve stabiliteit van de leeftijds piramide in Watermaal-Bosvoorde **2-6**. We stellen echter wel een afname vast van het aantal zeer jonge kinderen, het aantal volwassenen tussen ca. 30 en 45 jaar en een zekere daling van het aantal bejaarden van 70 tot 85 jaar (dit laatste fenomeen is echter niet typisch voor Watermaal-Bosvoorde en doet zich in bijna alle Brusselse gemeenten voor). Anderzijds is er een toename van het aantal personen van 60-70 en van 85-89 jaar en is er ook een lichte stijging van het aantal jongvolwassenen tussen 20 en 30 jaar.

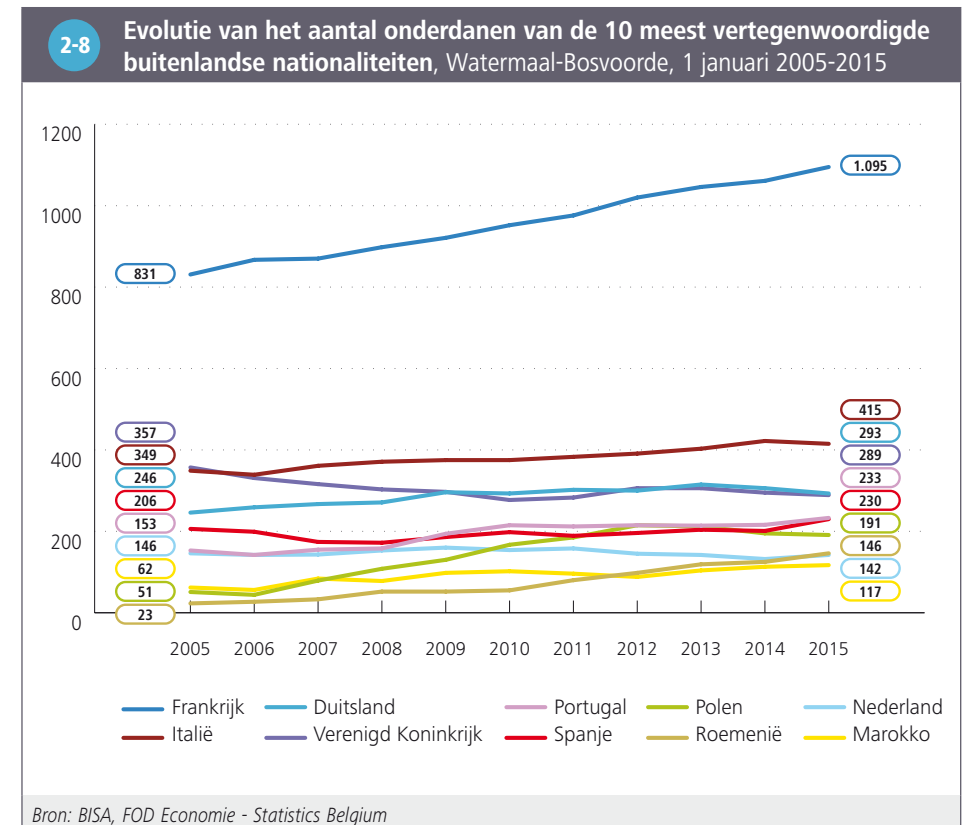

2.3. NATIONALITEITEN

Op 1 januari 2015 hebben 4 712 personen, i.e. 19 % van de bevolking in Watermaal-Bosvoorde, een buitenlandse **nationaliteit** – een aandeel ver onder het regionale gemiddelde (34 %). Onder de inwoners van Watermaal-Bosvoorde met een buitenlandse nationaliteit is 66 % afkomstig uit een land van het Europa met 15 (EU-15) en 12 % uit een van de nieuwe lidstaten (EU-13). De onderdanen van een land van de EU-15 zijn – verhoudingsgewijs – duidelijk meer aanwezig in Watermaal-Bosvoorde dan gemiddeld in het Gewest, in tegenstelling met de onderdanen van de andere groepen landen, met uitzondering van de groep “rest van de OESO”⁴ 2-7.

Onder de personen met een **buitenlandse nationaliteit** zijn personen met de Franse nationaliteit veruit het meest vertegenwoordigd in Watermaal-Bosvoorde. Bovendien stijgt hun aantal tussen 2005 en 2015 2-8. Ver daarachter komen, op de tweede plaats, de personen met de Italiaanse nationaliteit, gevolgd door de Duitsers en de Britten. De Britse aanwezigheid kan in verband worden gebracht met de aanwezigheid van een Engelstalige internationale school in de gemeente (The International School of Brussels). Er is een zekere stijging van het aantal personen met de Poolse en Roemeense nationaliteit in de gemeente tijdens de bewuste periode (gevolg van de toetreding van Polen, in 2004, en van Roemenië, in 2007, tot de Europese Unie), maar die stijging blijft bescheiden in vergelijking met de andere gemeenten in het Gewest. Er is in Watermaal-Bosvoorde ook een zekere stijging van het aantal personen van Marokkaanse nationaliteit, net als in enkele andere gemeenten van de **tweede kroon**.

4 Deze groep omvat de volgende landen: Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Verenigde Staten en Zuid-Korea.

2.4. HUISHOUDENS

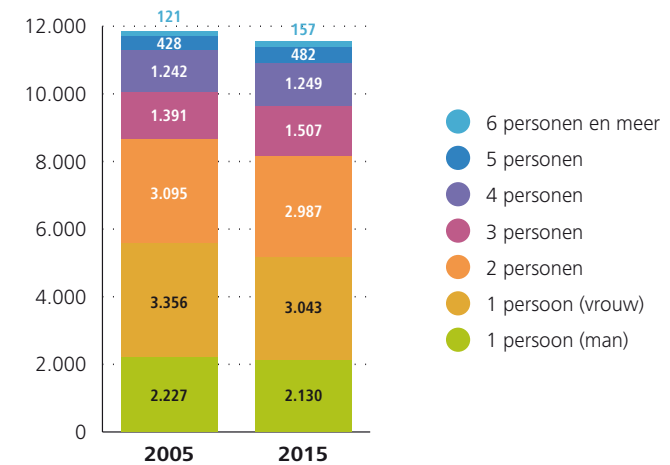
Op 1 januari 2015 telde Watermaal-Bosvoorde 11 555 private huishoudens, een afname met 305 huishoudens in vergelijking met 2005. In 2015 bestaat 45 % van de huishoudens in Watermaal-Bosvoorde uit één persoon, 26 % uit twee personen en 29 % uit minimum drie personen (tegen respectievelijk 47 %, 26 % en 27 % in 2005). Het aandeel eenpersoonshuishoudens is dus lichtjes afgenomen, in tegenstelling tot de huishoudens met minimum drie personen (voornamelijk huishoudens die 3 personen tellen) ²⁻⁹.

De gemiddelde **grootte** van de private huishoudens is in 2015 iets, maar niet veel, kleiner in Watermaal-Bosvoorde (2,08) in vergelijking met het Brussels Gewest (2,14).

Er zijn verhoudingsgewijs iets meer **koppels zonder kinderen** in Watermaal-Bosvoorde (18 % van de huishoudens) dan in het Gewest (15 %), en hetzelfde geldt voor alleenstaande ouders (13,5 % tegen 11,6 %), in tegenstelling tot koppels met kinderen en alleenwonenden ²⁻¹⁰. De iets grotere aanwezigheid van alleenstaande ouders kan in verband worden gebracht met de aanwezigheid van een groot aantal sociale woningen in de gemeente (cf. hoofdstuk Huisvesting). Zoals in heel wat gemeenten in de **tweede kroon** (die vaak ouder zijn), zijn de vrouwen in de meerderheid bij de alleenwonenden in Watermaal-Bosvoorde (59 %). Bovendien vertegenwoordigen vrouwen 87 % van de alleenstaande ouders (eenpersoonshuishouden) in de gemeente (deze verhouding komt overeen met wat we vaststellen op gewestelijk niveau)⁵.

2-9

Evolutie van het aantal private huishoudens per grootte, Watermaal-Bosvoorde, 1 januari 2005 en 2015

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

2-10

Aantal private huishoudens volgens type, 1 januari 2015

	Watermaal-Bosvoorde		Brussels Gewest	
	Aantal	%	Aantal	%
Alleenwonenden	5.167	44,7	252.404	46,5
Koppels zonder kinderen	2.028	17,6	82.157	15,1
<i>Gehuwden</i>	1.520	13,2	56.694	10,4
<i>Samenwonenden</i>	508	4,4	25.463	4,7
Koppels met kind(eren)	2.581	22,3	128.289	23,6
<i>Gehuwden</i>	1.902	16,5	104.484	19,3
<i>Samenwonenden</i>	679	5,9	23.805	4,4
Alleenstaande ouders	1.563	13,5	62.690	11,6
Andere types	216	1,9	17.130	3,2
Totaal	11.555	100,0	542.670	100,0

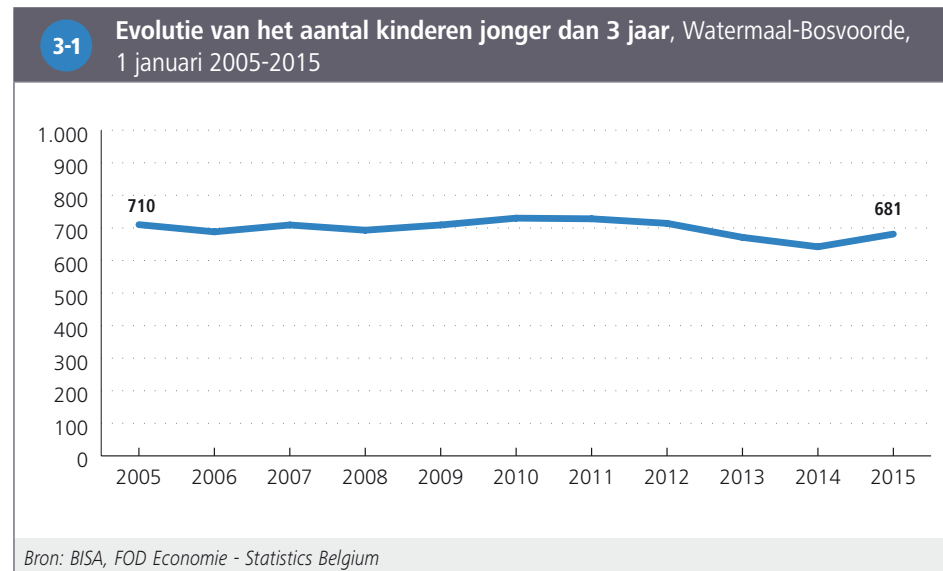
Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

⁵ Aangezien men maar op één plaats gedomicilieerd kan zijn en dit in geval van bilocatie voor de kinderen meestal bij de moeder is, wordt het aantal alleenstaande vaders onderschat.

3. JONGE KINDEREN

3.1. EVOLUTIE VAN HET AANTAL KINDEREN JONGER DAN 3 JAAR

Op 1 januari 2015 telt Watermaal-Bosvoorde 681 kinderen jonger dan drie jaar, goed voor 2,8 % van de totale bevolking (tegen 4,6 % in het Brussels Gewest). Het is de enige gemeente waar het aantal kinderen lichtjes afneemt in de periode 2005-2015 (-4 %, tegen +25 % op het niveau van het Gewest). Tussen 1 januari 2014 en 2015 is er echter een lichte stijging van dit aantal in Watermaal-Bosvoorde **3-1**.

3.2. KINDEROPVANG: DEKKINGSGRAAD EN TOEGANKELIJKHEID

De **dekkingsgraad** van de kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar is duidelijk hoger in Watermaal-Bosvoorde (44 %) dan in het Gewest (33 %) op 31 december 2014. Tussen 2004 en 2014 schommelde de dekkingsgraad in de gemeente tussen 40 % en 50 %, wat gemiddeld dus overeenstemt met bijna één plaats voor twee kinderen jonger dan 3 jaar **3-2**.

Op 31 december 2014 zijn er in totaal 299 plaatsen in de kinderopvang in Watermaal-Bosvoorde **3-3**. Het gaat om alle plaatsen, waarvan er sommige zijn voorbehouden voor de kinderen van werknemers van bedrijven of instellingen die niet noodzakelijk in het Brussels Gewest wonen. Zoals in alle Brusselse gemeenten zijn de plaatsen in de collectieve kinderopvang veruit in de meerderheid (85 %), zij het in een verhouding die kleiner is dan op gewestelijk niveau (97 %); er is dus relatief meer gezinsopvang (onthaalmoeders) in de gemeente dan op het niveau van het Gewest.

Wanneer we de opvangplaatsen die gereserveerd zijn voor bepaalde categorieën (bijvoorbeeld kinderdagverblijven die verbonden zijn aan een bedrijf of die enkel kinderen opvangen van bepaalde nationaliteiten of religieuze groepen) buiten beschouwing laten, en enkel rekening houden met opvangplaatsen waarvoor het tarief berekend wordt in functie van het inkomen van de ouders, bedraagt de dekkingsgraad nog 31 % in Watermaal-Bosvoorde (tegenover 20 % in het Brussels Gewest). Dit betekent iets meer dan een plaats voor drie kinderen die **toegankelijk** is voor iedereen met een inkomenstarief.

3-3 Kinderopvang voor kinderen jonger dan 3 jaar en toegankelijkheid, 31 december 2014		
	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
Kinderopvang		
Aantal kinderopvangplaatsen in collectieve opvang	255	17.408
Aantal kinderopvangplaatsen in gezinsopvang	44	573
Totaal aantal kinderopvangplaatsen	299	17.981
Toegankelijkheid		
Aantal kinderopvangplaatsen voor 100 kinderen jonger dan 3 jaar	43,9	33,4
Aantal kinderopvangplaatsen (aan het inkomen gekoppeld tarief en toegankelijk voor iedereen) voor 100 kinderen jonger dan 3 jaar	30,8	19,9
Aandeel kinderopvangplaatsen (aan het inkomen gekoppeld tarief) in het totaal aantal plaatsen (%)	70,2	70,8
<i>Bron: BISA, ONE, Kind en Gezin, FOD Economie - Statistics Belgium</i>		

4. ONDERWIJS

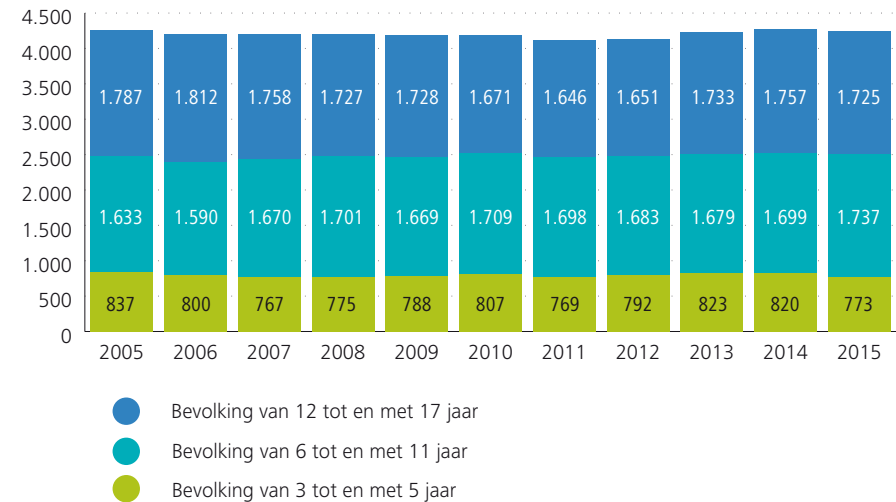
4.1. EVOLUTIE VAN DE BEVOLKING VAN 3 TOT EN MET 17 JAAR

Tussen 2005 en 2015 is het aantal kinderen en adolescenten (3 tot 17 jaar) in Watermaal-Bosvoorde vrij stabiel gebleven (in tegenstelling met de meeste Brusselse gemeenten waar dit cijfer stijgt). De aandelen kinderen van 3 tot 5 jaar, 6 tot 11 jaar en adolescenten (12 tot 17 jaar) ten opzichte van de totale bevolking zijn eveneens min of meer stabiel gebleven tijdens deze periode voor elke leeftijdscategorie – respectievelijk ongeveer 3 %, 7 % en 7 %.

Merk op dat de bevolkingscijfers die weergegeven zijn in de figuur 4-1 enkel betrekking hebben op de [officiële bevolking](#), en dat bepaalde kinderen (waarvan de ouders bijvoorbeeld ingeschreven zijn in het Wachtregister of die zonder wettig verblijf in het land verblijven) die hier wel schoollopen niet meegeteld worden. Deze kinderen worden daarentegen wel mee opgenomen in de gegevens over de schoolbevolking (zie volgende paragraaf). Daartegenover zijn er ook kinderen die wel in de officiële bevolkingscijfers voorkomen maar die we niet terugvinden in de schoolbevolking. Deze schoolbevolking telt immers enkel de kinderen die school lopen in een school van de Franse of Vlaamse Gemeenschap. In Watermaal-Bosvoorde lijkt dit laatste fenomeen vaker voor te komen dan het eerste voor leerlingen van het lager en secundair onderwijs; de schoolbevolking is immers kleiner dan het aantal kinderen en adolescenten zoals opgenomen in de officiële bevolkingscijfers.

4-1

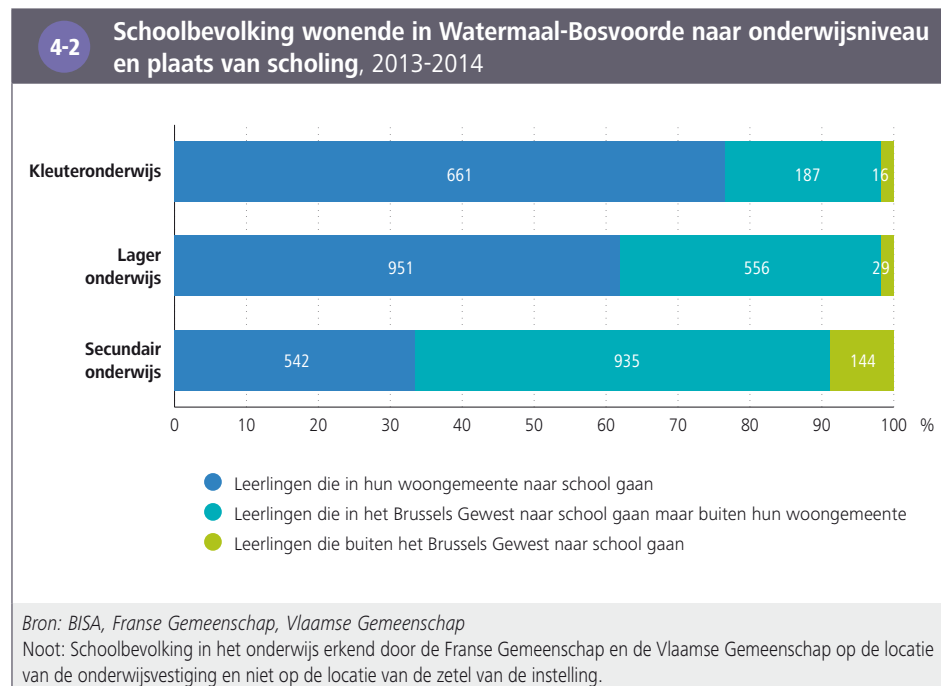
Evolutie van de bevolking van 3 tot en met 17 jaar, Watermaal-Bosvoorde, 1 januari 2005-2015

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

4.2. SCHOOLBEVOLKING: ONDERWIJSNIVEAU, PLAATS VAN SCHOLING EN ONDERWIJSVORM

Tijdens het schooljaar 2013-2014 zijn respectievelijk 864, 1 536 en 1 621 leerlingen die in Watermaal-Bosvoorde wonen ingeschreven in het kleuter-, lager en secundair onderwijs van een van beide gemeenschappen (Vlaamse of Franse)⁶. Meer dan drie kwart (76 %) van de kinderen in het kleuteronderwijs, 62 % van de leerlingen van het lager onderwijs en slechts 33 % van de leerlingen in het secundair onderwijs gaan naar een school in Watermaal-Bosvoorde **4-2**.

In vergelijking met het Brussels Gewest volgen de leerlingen van het secundair onderwijs die in Watermaal-Bosvoorde wonen verhoudingsgewijs duidelijk vaker de **richting** algemeen onderwijs en minder vaak technisch onderwijs of – nog minder vaak – beroepsonderwijs: 44 %, 12 % en 7 % van de leerlingen in Watermaal-Bosvoorde in het secundair onderwijs is respectievelijk ingeschreven in het algemeen, het technisch en het beroepsonderwijs, tegen 29 %, 17 % en 16 % van de leerlingen op gewestelijk niveau **4-3**. Het aandeel leerlingen in het bijzonder onderwijs (lager en secundair) is kleiner in Watermaal-Bosvoorde (3,3 %) dan voor het hele Gewest (4,6 %).

4-3 Verdeling van de schoolbevolking in het leerplichtonderwijs (woonplaats) naar onderwijsniveau en onderwijsvorm, 2013-2014

	Watermaal-Bosvoorde		Brussels Gewest
	Aantal	% in het niveau	% in het niveau
Lager onderwijs			
Lager onderwijs	1.467	95,5	94,5
Buitengewoon basisonderwijs	69	4,5	5,5
Totaal lager onderwijs	1.536	100,0	100,0
Secundair onderwijs			
Secundair onderwijs 1 ^{ste} graad	555	34,2	33,7
Secundair onderwijs 2 ^{de} en 3 ^{de} graad (en 4 ^{de} graad voor de Franse Gemeenschap)			
<i>Algemeen secundair onderwijs</i>	713	44,0	29,2
<i>Technisch secundair onderwijs</i>	198	12,2	16,9
<i>Kunstsecundair onderwijs</i>	9	0,6	0,4
<i>Beroepssecundair onderwijs</i>	112	6,9	16,1
Buitengewoon secundair onderwijs	34	2,1	3,7
Totaal secundair onderwijs	1.621	100,0	100,0

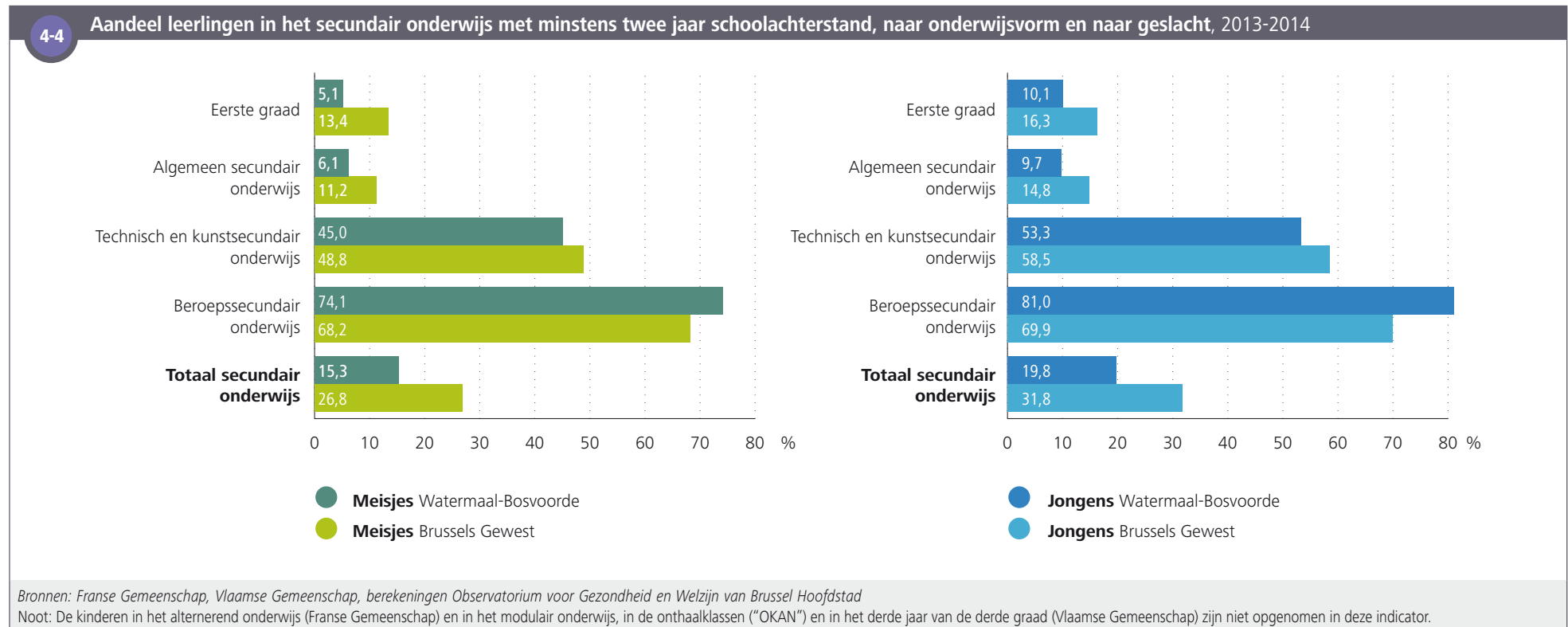
Bron: BISA, Franse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschap
 Noot: De gegevens van de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap zijn per onderwijsvorm gegroepeerd.

⁶ Leerlingen die onderwijs volgen binnen een school die niet erkend is door de overheid (Europese of internationale scholen, privé-scholen die niet officieel erkend zijn door één van de twee Gemeenschappen, thuisonderwijs) zijn dus niet opgenomen in deze statistieken.

4.3. SCHOOLACHTERSTAND

Het aandeel leerlingen met een **schoolachterstand** (twee jaar of meer) houdt sterk verband met de onderwijsvorm en dit zowel in Watermaal-Bosvoorde als in het hele Gewest. Het percentage leerlingen met schoolachterstand is duidelijk groter in het beroepsonderwijs, gevolgd door het technisch en het kunstonderwijs en vervolgens het algemeen onderwijs. Algemeen is de schoolachterstand ook groter bij jongens dan bij meisjes.

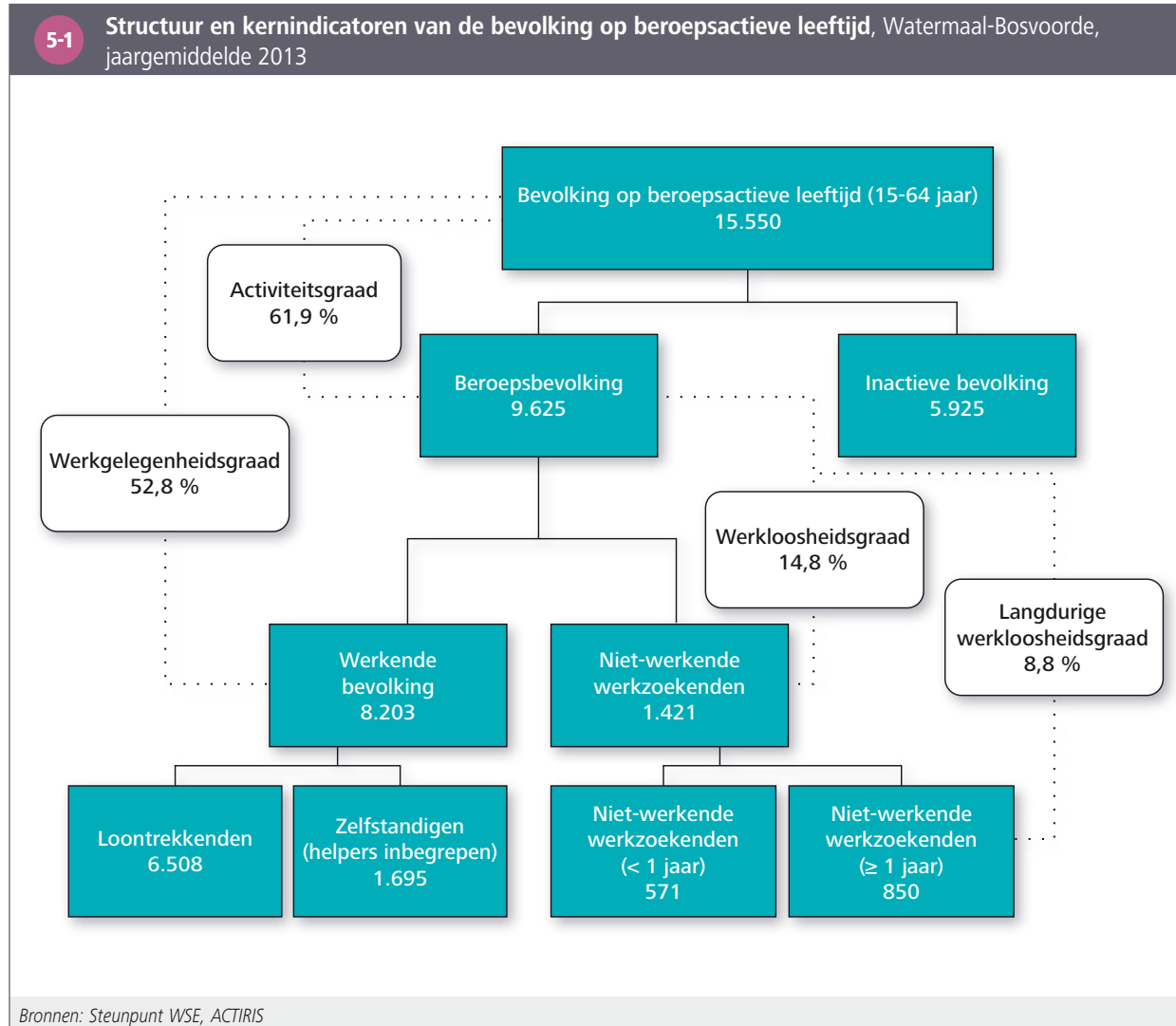
Het aandeel leerlingen met schoolachterstand in het secundair (alle richtingen samen) is duidelijk kleiner in Watermaal-Bosvoorde dan in het Gewest, zowel voor meisjes als voor jongens. Deze vaststelling geldt voor de eerste graad, het algemeen onderwijs en ook (maar in mindere mate) voor het technisch en kunstonderwijs. Anderzijds blijken er, verhoudingsgewijs, iets meer leerlingen met schoolachterstand te zijn in het beroepsonderwijs in vergelijking met het Gewest ⁴⁻⁴.

5. ARBEIDSMARKT

5.1. SOCIO-ECONOMISCHE POSITIE VAN DE BEVOLKING

In 2013 is 62 % van de 15 550 personen op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) in Watermaal-Bosvoorde actief op de arbeidsmarkt. Onder hen heeft 85 % een baan en is 15 % ingeschreven bij Actiris als “niet-werkende werkzoekende” (NWWZ). Van deze niet-werkenden is 60 % al ten minste één jaar werkloos ⁵⁻¹ 7.

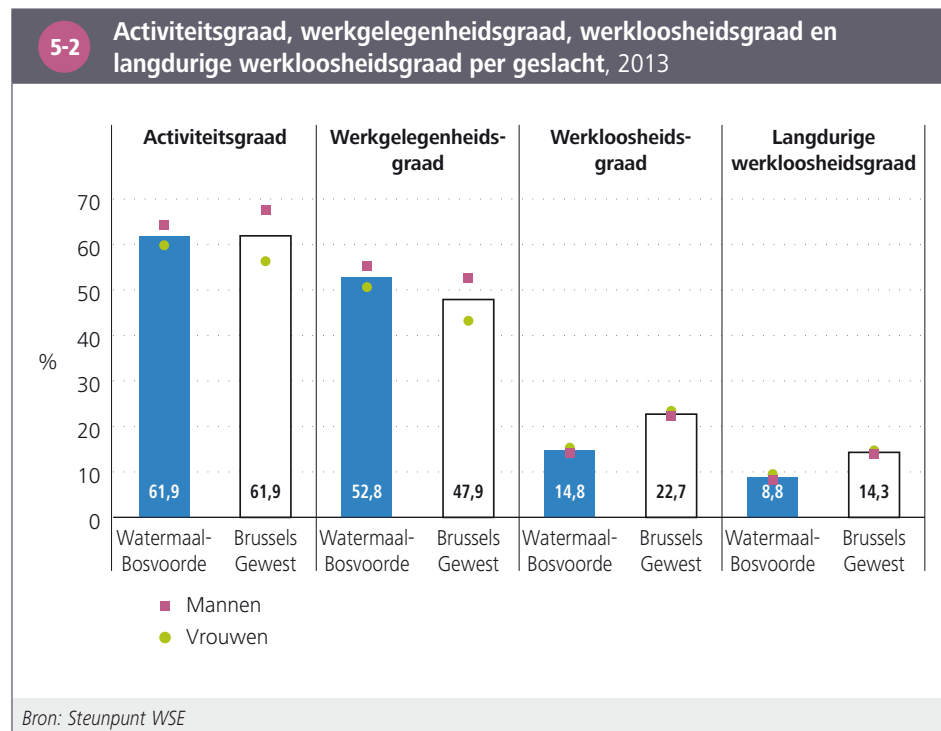

7 In dit hoofdstuk worden de beroepsbevolking en de werkende bevolking onderschat omdat de personen die in de Europese en internationale instellingen werken, zeelui bij de koopvaardij, huishoudelijk personeel en zwartwerkers niet in rekening worden gebracht.

5.2. ACTIVITEITS-, WERKGELEGENHEIDS- EN WERKLOOSHEIDSGRAAD

Vergeleken met het Brussels Gewest is de **activiteitsgraad** in Watermaal-Bosvoorde hoger voor de vrouwen en minder hoog voor de mannen. Binnen de **beroepsbevolking** lijken de inwoners van Watermaal-Bosvoorde gemakkelijker toegang te hebben tot werk: de **werkloosheidsgraad** (totale en van lange duur⁸) is duidelijk lager in Watermaal-Bosvoorde dan op gewestelijk niveau, zowel voor mannen als voor vrouwen. Tot slot is de **werkgelegenheidsgraad** voor beide geslachten hoger in de gemeente dan in het Gewest, maar meer uitgesproken voor de vrouwen.

Zowel wat betreft de **activiteitsgraad** als de **werkgelegenheidsgraad** is de genderongelijkheid in Watermaal-Bosvoorde kleiner dan in het Gewest **5-2**.

De **activiteitsgraad** bij **jongeren** (15-24 jaar) is in Watermaal-Bosvoorde lager dan op gewestelijk niveau (21,5 % tegen 29 %), waarschijnlijk als gevolg van een groter aandeel jongeren die hoger onderwijs volgen. Onder de beroepsactieve jongeren is de **werkloosheidsgraad** kleiner dan in het Gewest (31,5 % van de beroepsactieve jongeren in Watermaal-Bosvoorde is werkloos, tegen 36 % op gewestelijk niveau). In de **hogere leeftijdscategorieën** is zowel de **activiteitsgraad** als de **werkgelegenheidsgraad**, opnieuw in vergelijking met het Gewest, hoger bij de inwoners van Watermaal-Bosvoorde en is de werkloosheidsgraad lager – waarbij de verschillen groter worden met de leeftijd **5-3**.

5-3 Activiteitsgraad, werkgelegenheidsgraad en werkloosheidsgraad per leeftijdsgroep, 2013

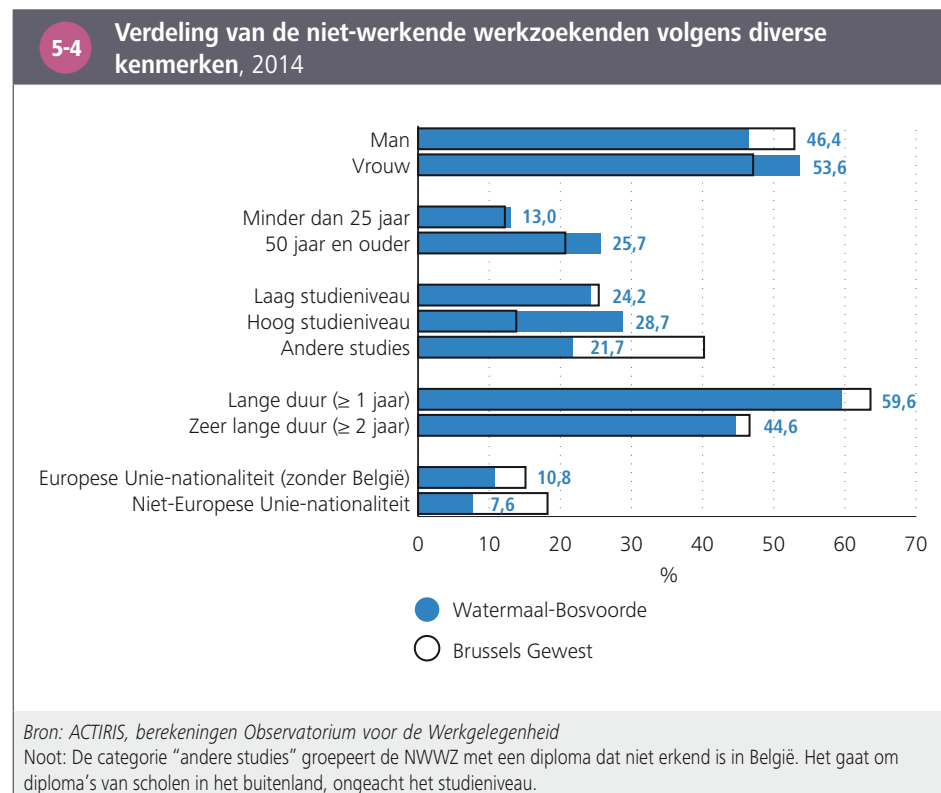
Leeftijdsgroep	Activiteitsgraad (%)		Werkgelegenheidsgraad (%)		Werkloosheidsgraad (%)	
	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
15 tot 24 jaar	21,5	28,7	14,8	18,3	31,5	36,3
25 tot 49 jaar	76,5	73,1	65,0	57,1	15,0	21,9
50 tot 64 jaar	63,3	58,8	56,4	42,1	10,9	20,1
Totaal	61,9	61,9	52,8	47,9	14,8	22,7

Bron: Steunpunt WSE

⁸ De langdurige **werkloosheidsgraad** stemt overeen met het aantal personen dat een jaar of meer werkloos is ten opzichte van de **beroepsbevolking**.

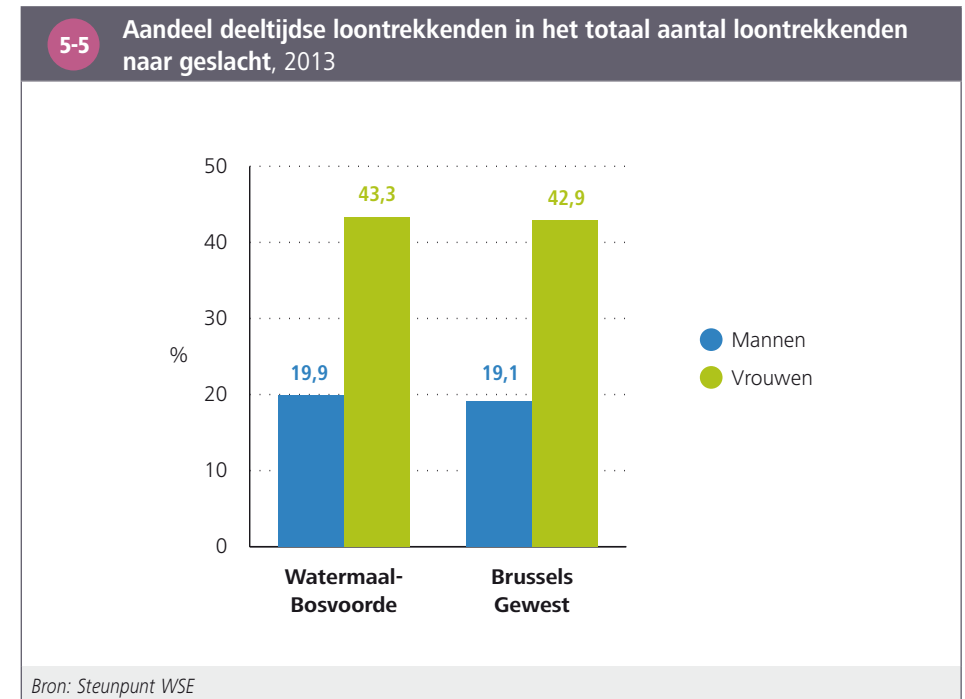
5.3. PROFIEL VAN DE NIET-WERKENDE WERKZOEKENDEN

Het profiel van de **niet-werkende werkzoekenden** (NWWZ) verschilt gevoelig in Watermaal-Bosvoorde en op het niveau van het Gewest, wat de lagere **werkloosheidsgraad** binnen de gemeente gedeeltelijk kan helpen verklaren. Een van de opmerkelijke verschillen heeft te maken met het niveau van het diploma: verhoudingsgewijs is het studieniveau van de NWWZ in Watermaal-Bosvoorde duidelijk hoger dan op gewestelijk niveau (bijna 29 % heeft een diploma van het hoger onderwijs in de gemeente). Het aandeel NWWZ met een diploma dat in België niet wordt erkend ("Andere studies") is overigens duidelijk kleiner in Watermaal-Bosvoorde. Bovendien vinden we er – naar verhouding – duidelijk minder personen van buitenlandse nationaliteit, meer vrouwen en meer personen van ten minste 50 jaar. Tot slot is ook langdurig werkzoekenden kleiner in de gemeente **5-4**.

5.4. DEELTIJDSE WERKNEMERS

Algemeen hebben duidelijk meer vrouwen dan mannen een deeltijdse betrekking en dit geldt zowel voor Watermaal-Bosvoorde als voor het Gewest. Het aandeel deeltijdse werknemers is gelijkwaardig in de gemeente en op gewestelijk niveau **5-5**.

6. ECONOMISCHE ACTIVITEIT

6.1. BINNENLANDSE WERKGELEGENHEID

Wat betreft de **binnenlandse werkgelegenheid** werken er in Watermaal-Bosvoorde 1 880 **zelfstandigen** en 10 498 **loontrekkenden** in 2013 (ongeacht de gemeente waar ze wonen), wat goed is voor 2 % van zowel de zelfstandigen als de loontrekkenden in het Gewest.

Onder de **arbeidsplaatsen** van loontrekkenden is het aandeel bedienden duidelijk groter in Watermaal-Bosvoorde dan op gewestelijk niveau (82 % tegen 61 %), in tegenstelling met zowel de arbeidsplaatsen van arbeiders (12 % tegen 20 %) en van ambtenaren (6 % tegen 19 %) **6-1**.

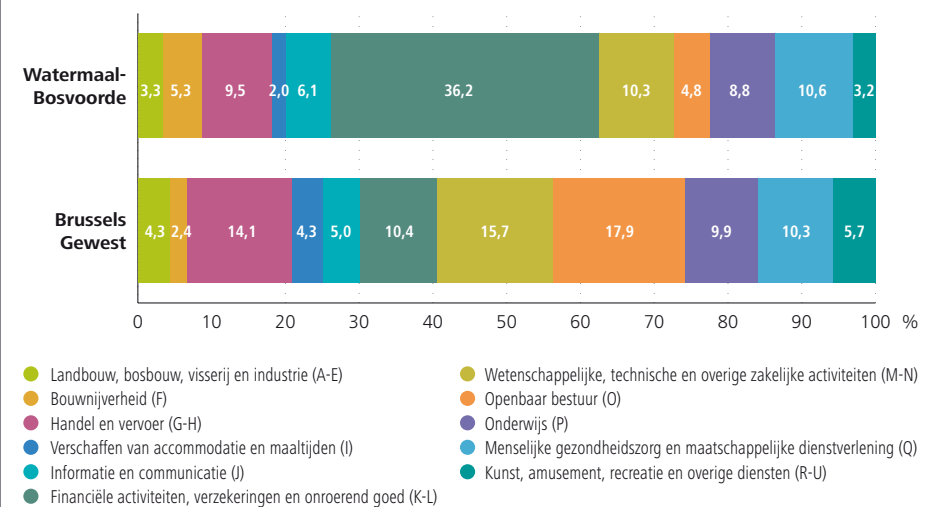
6-1 Aantal arbeidsplaatsen naar plaats van tewerkstelling per geslacht en statuut, 31 december 2013		
	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
Aantal arbeidsplaatsen naar plaats van tewerkstelling	10.445	621.821
Verdeling naar geslacht (in % van het totaal)		
Man	49,0	49,8
Vrouw	51,0	50,2
Verdeling naar statuut (in % van het totaal)		
Arbeider	12,5	20,2
Bediende	81,9	60,8
Ambtenaar	5,6	19,1

Bron: RSZ, berekeningen BISA

Wat betreft de verdeling van de arbeidsplaatsen per **activiteitstak 6-2** is de sector van de financiële, verzekerings- en vastgoedactiviteiten veruit de grootste sector voor het aantal banen in Watermaal-Bosvoorde (met 36 % arbeidsplaatsen, i.e. driemaal meer – naar verhouding – dan op gewestelijk niveau). Het is de op drie na grootste brusselse gemeente wat betreft het aantal arbeidsplaatsen in deze sector. De gemeente telt immers meerdere zetels en kantoren van grote ondernemingen in de financiële en verzekeringssector (AXA, Keytrade Bank, American Express,...), voornamelijk langs de Vorstlaan en de Terhulpensteenweg.

6-2

Verdeling van het aantal arbeidsplaatsen per activiteitssector, 31 december 2013

Bron: RSZ, berekeningen BISA

6.2. ONDERNEMINGEN

De hier voorgestelde statistieken over het **aantal ondernemingen** hebben betrekking op, enerzijds, de **lokale vestigingseenheden** (exploitatiezetels van ondernemingen met ten minste één bij de RSZ aangegeven werknemer) en, anderzijds, de **btw-plichtige ondernemingen** (die alleen de maatschappelijke zetels van ondernemingen tellen)⁹.

Op 31 december 2013 telt Watermaal-Bosvoorde 633 lokale vestigingseenheden op haar grondgebied (i.e. 2 % van het totale aantal eenheden in het Brussels Gewest). Vestigingen van gemiddelde **omvang** – tussen 50 en 199 werknemers – zijn, naar verhouding, iets beter vertegenwoordigd in Watermaal-Bosvoorde dan op gewestelijk niveau, in tegenstelling met de vestigingen van grote omvang (200 werknemers en meer) **6-3**.

6-3 Aantal lokale vestigingseenheden volgens grootte, 31 december 2013		
	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
Totale aantal lokale vestigingseenheden	633	34.881
Verdeling naar grootteklasse in aantal werknemers (in % van het totaal)		
1 tot 9 werknemers	77,6	78,2
10 tot 49 werknemers	15,6	16,6
50 tot 199 werknemers	5,8	3,8
200 werknemers en meer	0,9	1,4

Bron: RSZ, gedecentraliseerde gegevens, berekeningen BISA
Noot: Locatie volgens de zetel van de lokale vestigingseenheid.

Op 31 december 2014 hebben 2 314 **btw-plichtige ondernemingen** hun maatschappelijke zetel in Watermaal-Bosvoorde (i.e. 2 % van alle btw-plichtige ondernemingen in het Brussels Gewest).

De dynamiek inzake het **oprichten** van ondernemingen was iets zwakker in Watermaal-Bosvoorde dan op gewestelijk niveau tussen 2010 en 2014: gemiddeld werden er in Watermaal-Bosvoorde jaarlijks 10,4 ondernemingen per 100 opgericht tegen 12,0 per 100 op gewestelijk niveau.

Ook het aantal **stopzettingen** was iets lager in de gemeente (jaarlijks gemiddeld 7,4 sluitingen per 100 ondernemingen tegen 8,3 per 100 op gewestelijk niveau).

Ook het aantal **faillissementen** (die slechts een deel van de sluitingen vertegenwoordigen) lagen tijdens deze periode duidelijk lager (nog steeds in relatieve termen) in Watermaal-Bosvoorde (0,9 ondernemingen op 100 in Watermaal-Bosvoorde tegen 2,6 op 100 op gewestelijk niveau) **6-4**. Het aantal faillissementen was lager in Watermaal-Bosvoorde dan op gewestelijk niveau, ongeacht de betrokken activiteitssector.

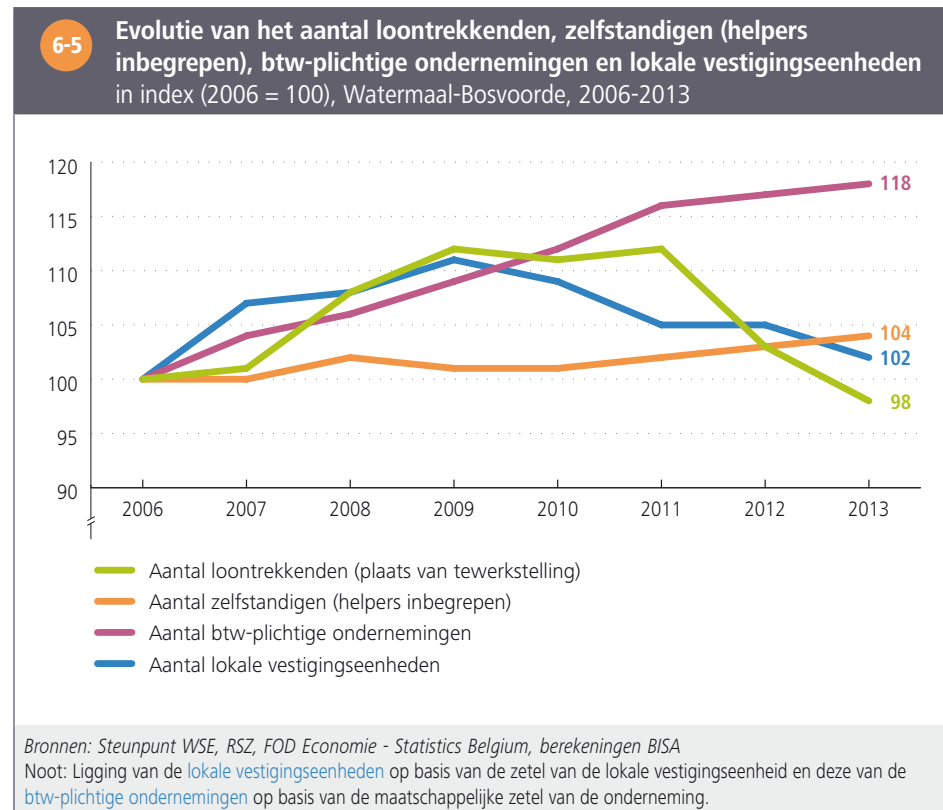
6-4 Demografisch verloop van de ondernemingen		
	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
Aantal btw-plichtige ondernemingen op 31 december 2014	2.314	94.436
Gemiddelde jaarlijkse oprichtingsgraad van btw-plichtige ondernemingen (2010-2014) (%)	10,4	12,0
Gemiddelde jaarlijkse stopzettingsgraad van btw-plichtige ondernemingen (2010-2014) (%)	7,4	8,3
Gemiddelde jaarlijkse faillissementsgraad van ondernemingen (2010-2014) (%)	0,9	2,6

Bron: FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA
Noot: Locatie volgens de maatschappelijke zetel van de wettelijke eenheid. De verschillende percentages stemmen overeen met de jaarlijkse gemiddelde percentages voor de periode 2010-2014.

⁹ Het aantal **btw-plichtige ondernemingen** is bijna altijd hoger dan het aantal lokale vestigingseenheden in een gemeente. Dat is te wijten aan het feit dat de statistieken van de ondernemingen die btw-plichtig zijn, ondernemingen vermelden die geen enkele werknemer aangeven bij de RSZ, wat het geval is voor een groot aantal zelfstandigen. Deze ondernemingen zonder werknemers, worden niet in de statistieken over de lokale vestigingseenheden vermeld.

6.3. EVOLUTIE 2006-2013

De loontrekkenden en de lokale vestigingseenheden evolueren op vrij gelijke wijze in Watermaal-Bosvoorde tijdens de periode 2006-2013. Bovendien wordt een zekere toename van het aantal btw-plichtige ondernemingen vastgesteld (+18 %), terwijl het aantal zelfstandigen tijdens deze periode nauwelijks toeneemt (+4 %) 6-5.

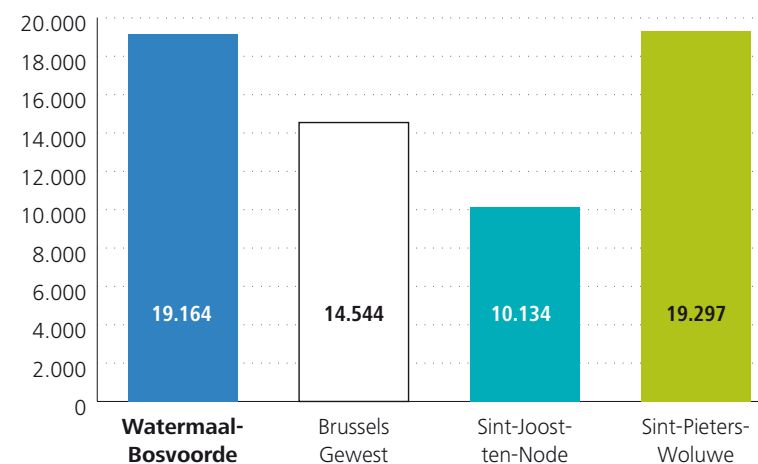

7. INKOMENS

7.1. FISCALE INKOMENS

Op basis van de [fiscale statistieken](#) en rekening gehouden met de gezinssamenstelling bedraagt het [gemiddeld inkomen](#)¹⁰ in Watermaal-Bosvoorde 19 164 euro voor het jaar 2012, i.e. 24 % boven het Brussels gemiddelde. Watermaal-Bosvoorde behoort tot de gemeenten in het Gewest met het hoogste gemiddelde inkomen, net na Sint-Pieters-Woluwe [7-1](#).

7-1 Gemiddeld inkomen na belastingen per gewijzigde verbruikseenheid in euro, inkomens 2012

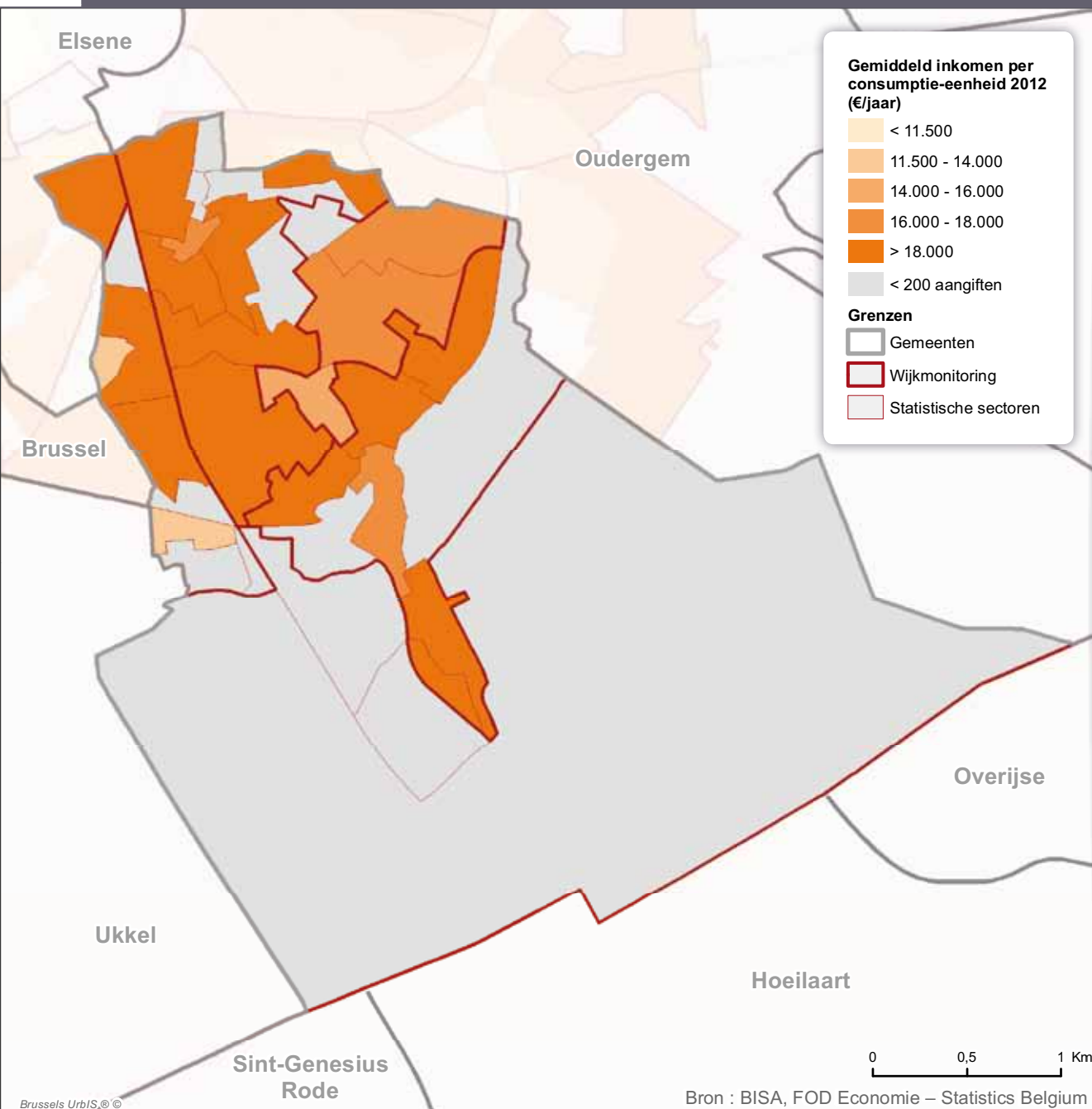

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

¹⁰ Het gaat hier om het [gemiddeld inkomen per gewijzigde verbruikseenheid](#) (GVE) (na belastingen), zie woordenlijst.

7-2

Gemiddeld inkomen na belastingen per gewijzigde verbruikseenheid per statistische sector in euro, Watermaal-Bosvoorde, inkomens 2012

De gemiddelde **inkomens** zijn vrij hoog op het grootste deel van het grondgebied van Watermaal-Bosvoorde (vergeleken met het gewestelijk gemiddeld inkomen) **7-2**. Ze zijn echter beduidend minder hoog in bepaalde **statistische sectoren** van de **wijk Dries** (Kantorenzoning-Zuid en Ville-Et-Forêt – Eland) en Drie Linden (Logis-Zuid). In de sector Kantorenzoning-Zuid bijvoorbeeld bedraagt het **gemiddeld inkomen** 12 300 euro. Ville-Et-Forêt – Eland en Logis-Zuid zijn sectoren met nagenoeg uitsluitend sociale woningen. De gemiddelde inkomens zijn eveneens – zij het in mindere mate – lager dan het gemeentelijk gemiddelde in andere sectoren met sociale woningen van Drie Linden (tuinwijken Logis-Noord en Floréal) alsook in de sector Watermaal-Centrum. Het gemiddeld inkomen in deze sectoren blijft echter hoger dan het Brussels gemiddeld inkomen. Het gemiddeld inkomen is bijzonder hoog in sommige sectoren, bijvoorbeeld in de sector Vogelvangstlaan (in de wijk Watermaal-Centrum) waar het bijna 23 200 euro bedraagt.

De **inkomensongelijkheid**, gemeten door de **Gini-coëfficiënt**¹¹, lijkt in Watermaal-Bosvoorde groter te zijn dan gemiddeld in de 19 gemeenten **7-3**.

7-3

Gini-coëfficiënt, fiscale inkomens 2012

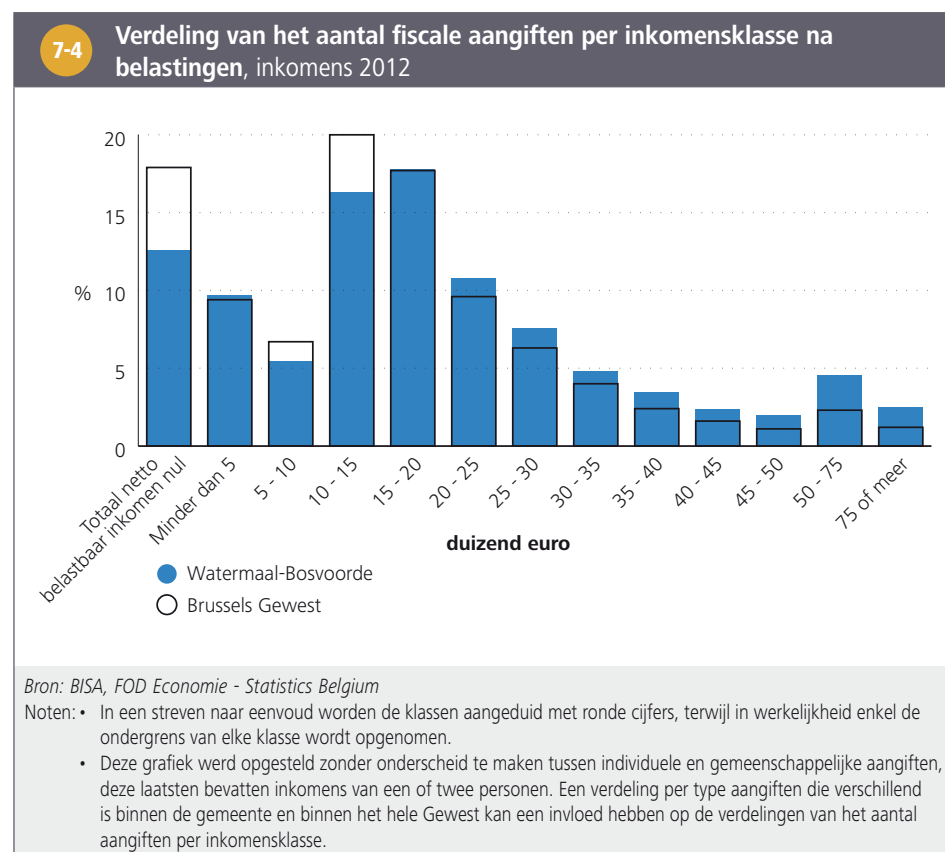
	Watermaal-Bosvoorde	Gemiddelde van de 19 gemeenten
Gini-coëfficiënt - Totaal netto belastbaar inkomen	0,50	0,46
Gini-coëfficiënt - Inkomen na belastingen	0,43	0,39

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

11 De hier voorgestelde **Gini-coëfficiënt** wordt berekend op basis van de fiscale statistieken en moet onderscheiden worden van deze berekend door Statistics Belgium op basis van de gegevens van de SILC enquête.

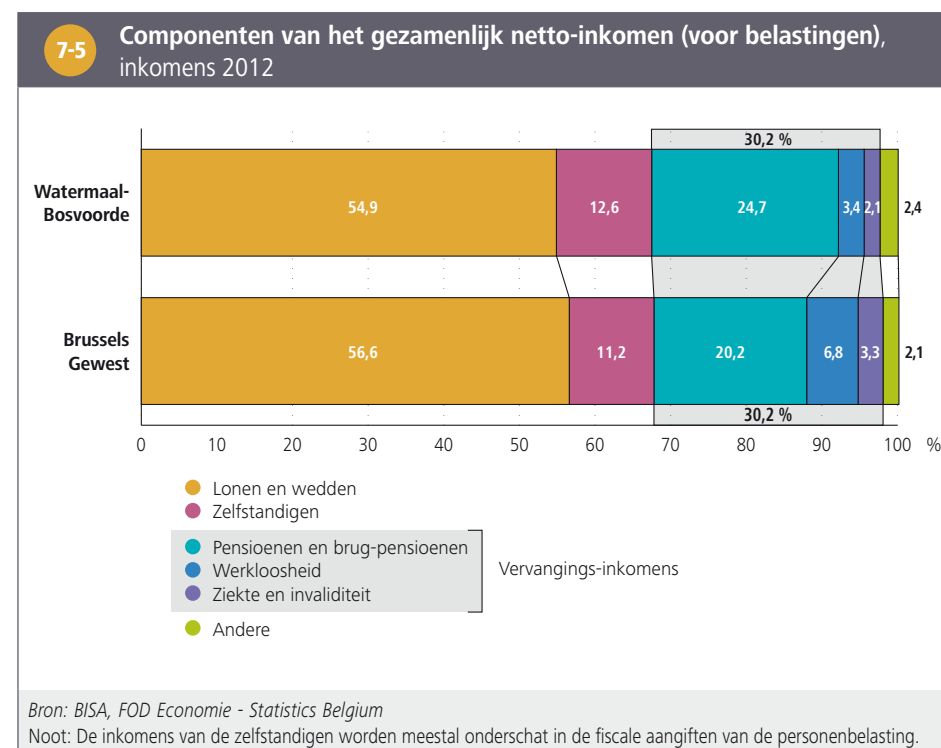
De **aangiften** van inkomens vanaf 20 000 euro en in het bijzonder van inkomens van meer dan 50 000 euro zijn beduidend beter vertegenwoordigd in Watermaal-Bosvoorde dan op gewestelijk niveau, wat de hogere **Gini-coëfficiënt** in de gemeente helpt verklaren. De aangiften van inkomens van 10 000 tot 15 000 zijn dan weer minder vertegenwoordigd in Watermaal-Bosvoorde in vergelijking met hun aandeel op regionaal niveau **7-4**.

Het aandeel aangiften met een belastbaar gezamenlijk netto-inkomen gelijk aan nul is groter in het Brussels Gewest dan in Watermaal-Bosvoorde. Aangiften met een belastbaar gezamenlijk netto-inkomen gelijk aan nul hebben betrekking op personen die een vrijgesteld inkomen ontvangen of geen enkel inkomen aangeven in de personenbelasting. Het kan gaan om de begunstigen van niet-belastbare sociale uitkeringen (bv. het **leefloon**), internationale ambtenaren, sommige studenten of sommige zelfstandigen of personen die effectief geen enkel inkomen hebben.

In sommige gevallen kunnen deze categorieën van belastingplichtigen eveneens voorkomen in de inkomensklassen beneden 10 000 euro. Deze inkomensklassen dienen voorzichtig te worden geïnterpreteerd, rekening gehouden met de vertekening die inherent is aan **fiscale statistieken**¹².

De analyse van de **bron** van deze fiscale inkomens (vóór belastingen) in 2012 toont dat het aandeel fiscale inkomens uit pensioenen groter is in Watermaal-Bosvoorde dan op het niveau van het Brussels Gewest (als gevolg van de leeftijdsstructuur, cf. hoofdstuk Bevolking), in tegenstelling met de fiscale inkomens uit werkloosheidsuitkeringen of ziekte- en invaliditeitsvergoedingen. Het aandeel inkomens uit bezoldigde arbeid is ook iets kleiner in Watermaal-Bosvoorde in vergelijking met het gewestelijk niveau (55 % tegen 57 %), in tegenstelling met de inkomens uit zelfstandige arbeid (13 % tegen 11 % in het Gewest) **7-5**.

¹² Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (2016), Fiscale statistiek van de inkomens, een geschikte gegevensbron om de levensstandaard van de Brusselaars te meten? Focus nr. 14, februari 2016.

7.2. PERSONEN DIE LEVEN VAN EEN MINIMUM- OF VERVANGINGSINKOMEN

Het aantal personen die leven van een vervangingsinkomen (werkloosheidsuitkeringen of invaliditeitsvergoedingen) of een bijstandsuitkering is een indicator van het aantal personen die moeten leven met een **beperkt inkomen**, dat vaak lager is dan de **armoederisicogrens**¹³.

In Watermaal-Bosvoorde leeft, onder de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar), 10 % van een werkloosheids- of inschakelingsuitkering, 2,5 % van een **leefloon** (of **equivalent**), 3,5 % van een invaliditeitsvergoeding en 2 % van een uitkering van gehandicapte. De armoede treft meer jongvolwassenen (18-24 jaar): van hen leeft 6 % van een (equivalent) leefloon. Onder de ouderen (65 jaar en ouder) leeft 6 % van de inkomensgarantie voor ouderen (IGO) en 5 % van een uitkering voor personen met een handicap **7-6**.

Algemeen is het percentage van de bevolking dat leeft met een vervangingsinkomen (excl. pensioenen) of een bijstandsuitkering lager in Watermaal-Bosvoorde dan op het niveau van het Brussels Gewest. Het verschil tussen de gemeente en het Gewest wat betreft het aandeel begunstigen van een invaliditeitsvergoeding en een uitkering voor personen met een handicap onder de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) is echter kleiner.

7-6

Aantal en aandeel personen dat een beroep doet op een werkloosheidsuitkering, invaliditeitsuitkering of bijstandsuitkering, per leeftijdsklasse, 1 januari 2014

	Watermaal-Bosvoorde		Brussels Gewest
	Aantal	%	%
Bevolking van 18 tot 24 jaar	2.045	100,0	100,0
Leefloon of equivalent leefloon van het OCMW	129	6,3	10,6
Werkloosheidsuitkering ¹	82	4,0	6,9
Bevolking van 18 tot 64 jaar	14.648	100,0	100,0
Leefloon of equivalent leefloon van het OCMW	368	2,5	4,9
Werkloosheidsuitkering ¹	1.450	9,9	12,9
Invaliditeitsuitkeringen ²	513	3,5	3,9
Uitkering voor personen met een handicap ²	314	2,1	1,9
Bevolking van 65 jaar en meer	4.842	100,0	100,0
Inkomensgarantie voor ouderen	293	6,1	10,7
Uitkering voor personen met een handicap ²	238	4,9	6,5

Bronnen: POD Maatschappelijke Integratie, RVA, RIZIV, FOD Sociale Zekerheid, RVP, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA en Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

Noten: [1] Het gaat om het aantal betalingen van uitkeringen.
[2] Gegevens op 31 december 2013

13 Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad (2015). *Welzijnsbarometer 2015*. Brussel: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

De **evolutie** van het aandeel begunstigden van het leefloon in de bevolking (18-64 jaar) in Watermaal-Bosvoorde tijdens de laatste 10 jaar (2005-2014) volgt een tendens die vrij goed overeenkomt met die welke wordt waargenomen op gewestelijk niveau: algemeen is het aantal begunstigden van het leefloon gestegen over de periode, zowel in de gemeente als in het Gewest. In 2013 en 2014 was de toename iets sterker in Watermaal-Bosvoorde, waardoor het verschil met het Gewest iets minder groot is dan in het begin van de periode, al blijft het wel groot (2,5 % begunstigden van een leefloon in de gemeente tegen 4 % in het Gewest in 2014) **7-7**.

Anderzijds verschilt de evolutie van het aandeel begunstigden van het equivalent leefloon van de tendens die op regionaal niveau wordt waargenomen: in Watermaal-Bosvoorde is dit aandeel sterk afgenomen in het begin van de periode en is het bijna gelijk aan 0 sinds 2010, terwijl dit aandeel op gewestelijk niveau stagneerde in het begin van de periode, daarna steeg tot in 2012 en vervolgens weer daalde (grotendeels als gevolg van bepaalde maatregelen die op federaal niveau zijn genomen op het vlak van asiel- en migratiebeleid¹⁴). In Watermaal-Bosvoorde is het aantal asielzoekers en vreemdelingen die niet in het bevolkingsregister zijn ingeschreven en steun van het OCMW krijgen al vele jaren zeer laag.

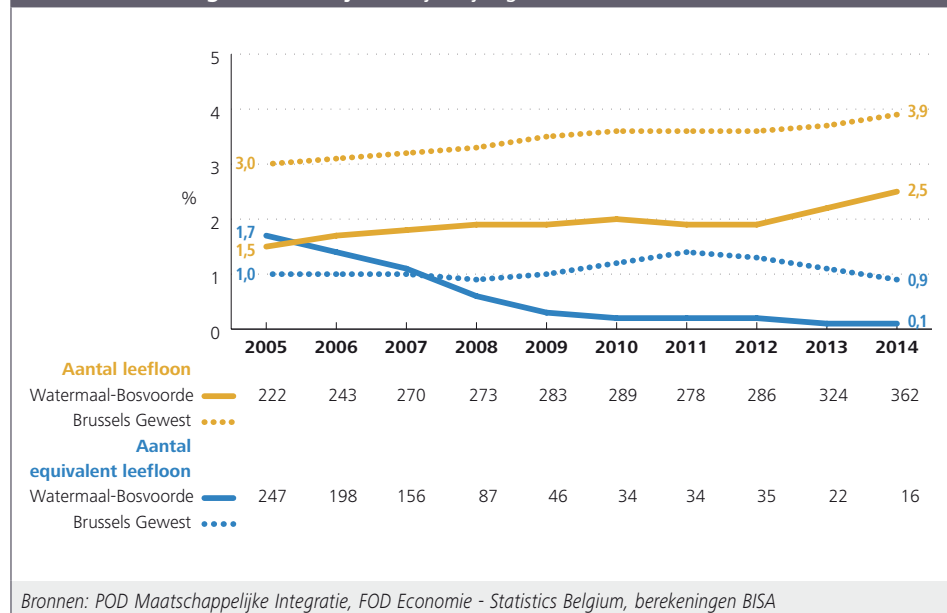
7.3. RECHTHEBBENDEN OP DE VERHOOGDE TEGEMOETKOMING (RVV)

Het aantal **rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming** (RVV) van de verzekering voor geneeskundige verzorging kan worden gebruikt als een indicator van het aantal personen die in moeilijke financiële omstandigheden leeft.

In januari 2015 hebben 3 603 personen in Watermaal-Bosvoorde recht op een verhoogde tegemoetkoming als gerechtigde of persoon ten laste, i.e. 15 % van de bevolking van Watermaal-Bosvoorde (tegen 26 % op regionaal niveau). De percentages rechthebbenden in de gemeente zijn beduidend lager dan die welke gelden voor het Brussels Gewest, ongeacht de leeftijdsklasse **7-8**.

14 Deze maatregelen hebben voor de periode 2013-2014 inderdaad geleid tot een afname van het aantal asielzoekers en niet in het bevolkingsregister ingeschreven vreemdelingen die aanspraak kunnen maken op financiële steun in het Brussels Gewest en algemeen in België.

7-7 Evolutie van het aandeel gerechtigden op het (equivalent) leefloon in de bevolking van 18-64 jaar, in jaarlijks gemiddelde 2005-2014

7-8 Aantal en aandeel rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming van de verzekering voor geneeskundige verzorging (RVV), per leeftijdsklasse en per geslacht, januari 2015

Leeftijdsklasse	Watermaal-Bosvoorde			Brussels Gewest		
	Aantal rechthebbenden ¹	Percentage rechthebbenden ¹ in de bevolking	Percentage rechthebbenden ¹ in de bevolking	Man	Vrouw	Totaal
Minder dan 18 jaar	415	16,5	17,0	33,5	33,2	33,3
18 - 24 jaar	145	13,7	13,2	27,2	27,8	27,5
25 - 64 jaar	626	10,8	14,1	19,2	23,0	21,1
65 jaar en meer	274	14,4	21,8	26,4	32,1	29,8
Totaal	1.460	12,9	16,3	24,1	27,1	25,6

Bronnen: KSZ-Datawarehouse Arbeidsmarkt en sociale bescherming, BISA, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad
Noot: [1] Gerechtigden en personen ten laste.

8. GEMEENTELIJKE FINANCIËN

8.1. KERNINDICATOREN VOOR DE GEMEENTELIJKE FINANCIËN

De gewone **begroting** bestaat uit alle regelmatige en gewoonlijke ontvangsten en uitgaven. Ontvangsten en uitgaven in verband met investeringen van hun kant maken deel uit van de buitengewone begroting. Sinds 2008 toont de gemeente Watermaal-Bosvoorde een gewoon resultaat in evenwicht.

Voor de rekeningen 2008-2013 waren de gewone ontvangsten en uitgaven **per inwoner** alsook de investeringsuitgaven per inwoner in Watermaal-Bosvoorde gemiddeld lager dan de overeenstemmende ontvangsten en uitgaven voor de 19 Brusselse gemeenten. Voor de genoemde periode waren de ontvangsten groter dan de uitgaven in de gemeente samen. Bovendien is de **schuld** per inwoner in Watermaal-Bosvoorde, rekening gehouden met de leningen toegekend door het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën (BGHGT), lager dan in het geheel van de 19 Brusselse gemeenten samen **8-1**. Op te merken valt dat het bedrag van de schuld bij het BGHGT relatief laag lijkt in verhouding tot de totale schuld van de gemeente: in 2013 is de schuld bij het BGHGT gelijk aan 7 % van de totale schuld van Watermaal-Bosvoorde, tegen 15 % voor de 19 gemeenten.

De **liquiditeitsratio** is de capaciteit van de gemeente om haar financiële verbintenissen op korte termijn na te komen. In Watermaal-Bosvoorde is deze ratio in 2013 duidelijk hoger dan de eenheid (4,95), wat aangeeft dat de gemeente ruimschoots de capaciteit heeft om haar schulden op korte termijn (hooguit één jaar) af te lossen en tegelijk in een comfortabele situatie blijft door een aanzienlijk overschot op haar actief te behouden.

Bovendien geeft de **graad van financiële autonomie** van de gemeente aan dat 75 % van haar inkomsten afkomstig is van haar eigen vermogen, wat een vrij gunstige situatie vertegenwoordigt in vergelijking met het gemiddelde van deze indicator voor de 19 gemeenten (62 %).

8.2. STRUCTUUR VAN DE BELANGRIJKSTE GEWONE ONTVANGSTEN EN UITGAVEN

De belangrijkste bron van **ontvangsten** in Watermaal-Bosvoorde is de aanvullende belastingen op de **onroerende voorheffing**. Hun aandeel in de gewone ontvangsten is groter in vergelijking met de 19 gemeenten samen (37 % van de gewone ontvangsten in Watermaal-Bosvoorde tegen 29 % voor de 19 gemeenten **8-2**). Vergeleken met het aantal inwoners is de opbrengst van de onroerende voorheffing in de gemeente groter dan het gemiddelde van de Brusselse gemeenten (met een percentage van aanvullende belastingen op de onroerende voorheffing in de buurt van het gemiddelde). Deze vaststelling houdt deels verband met de leeftijd van de gebouwen, die recenter zijn dan het regionaal gemiddelde (cf. hoofdstuk Huisvesting), als gevolg waarvan de kadastrale basis hoger is.

Ook de ontvangsten uit de aanvullende belastingen op de **personenbelasting** vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente. Gelet op het vrij gunstige sociaaleconomische profiel van veel inwoners van Watermaal-Bosvoorde is het aandeel van deze ontvangsten tweemaal hoger dan op het niveau van de 19 gemeenten samen (22 % in Watermaal-Bosvoorde tegenover 11 % voor de 19 gemeenten). Watermaal-Bosvoorde is de gemeente waar de opbrengst van de personenbelasting per inwoner het hoogst is in het hele Gewest. Het percentage van de personenbelasting is iets hoger dan het gemiddelde.

8-1

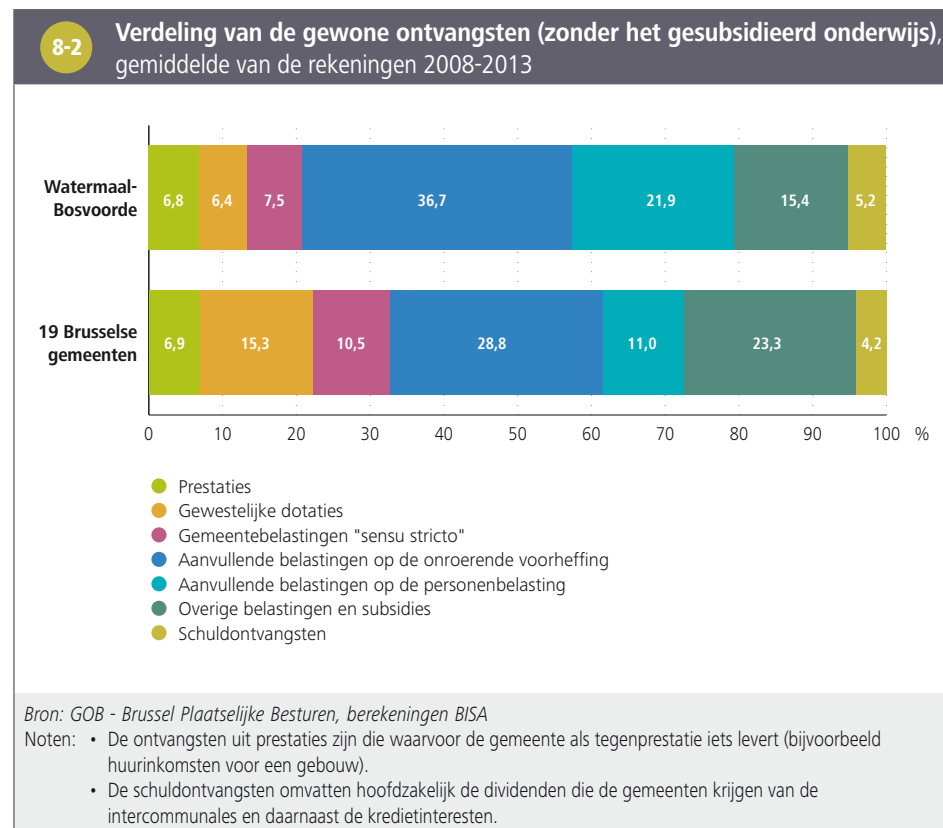
Kernindicatoren van de gemeentelijke financiën, gemiddelde van de rekeningen 2008-2013

	Watermaal-Bosvoorde	19 Brusselse gemeenten
Gewone ontvangsten in euro per inwoner	1.520	1.681
Gewone uitgaven in euro per inwoner	1.448	1.696
Schuld ¹ in euro per inwoner	944	1.333
Investeringsuitgaven in euro per inwoner	121	248

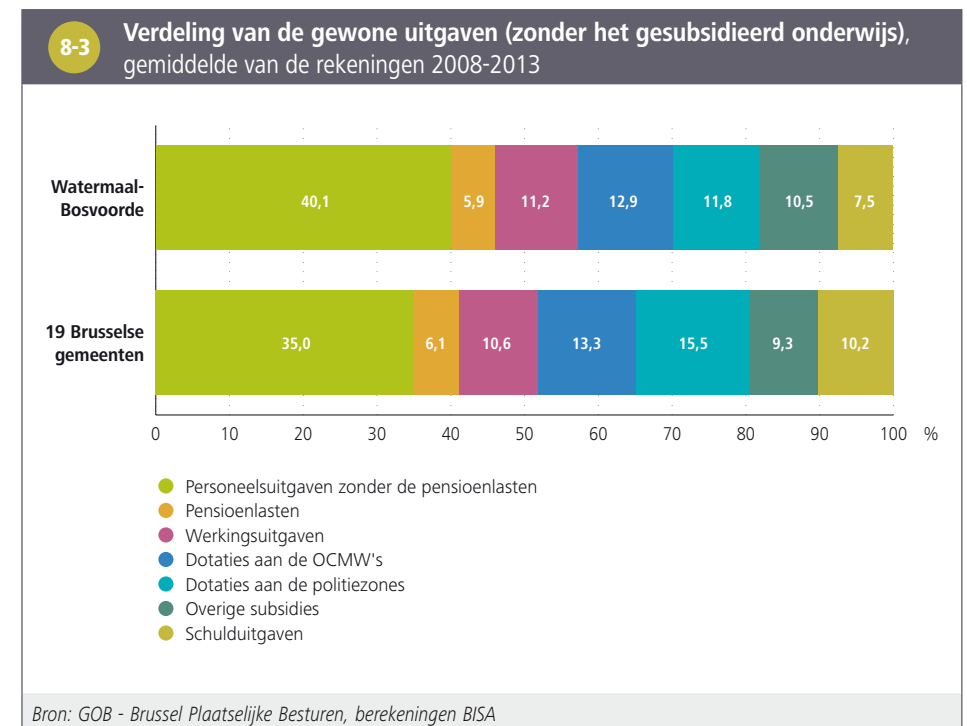
Bronnen: GOB - Brussel Plaatselijke Besturen, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA

Noot: [1] Schulden bij het Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën inbegrepen.

Omgekeerd en als gevolg van de eerste twee vaststellingen is het aandeel van de ontvangsten uit de gewestelijke **dotaties** in Watermaal-Bosvoorde lager dan in het geheel van de 19 gemeenten samen (6 % van de gewone ontvangsten in Watermaal-Bosvoorde tegen 15 % voor de 19 gemeenten). De dotaties worden onder de gemeenten verdeeld volgens criteria zoals de aantallen inwoners, leerlingen, werklozen, rechthebbenden op een **leefloon** alsook de opbrengst van de onroerende voorheffing en van de PB (compenserende rol)¹⁵. Ook het aandeel "overige belastingen en subsidies", met de transfers naar de gemeente afkomstig van andere bestuursniveaus, is in Watermaal-Bosvoorde lager dan voor de 19 gemeenten samen.

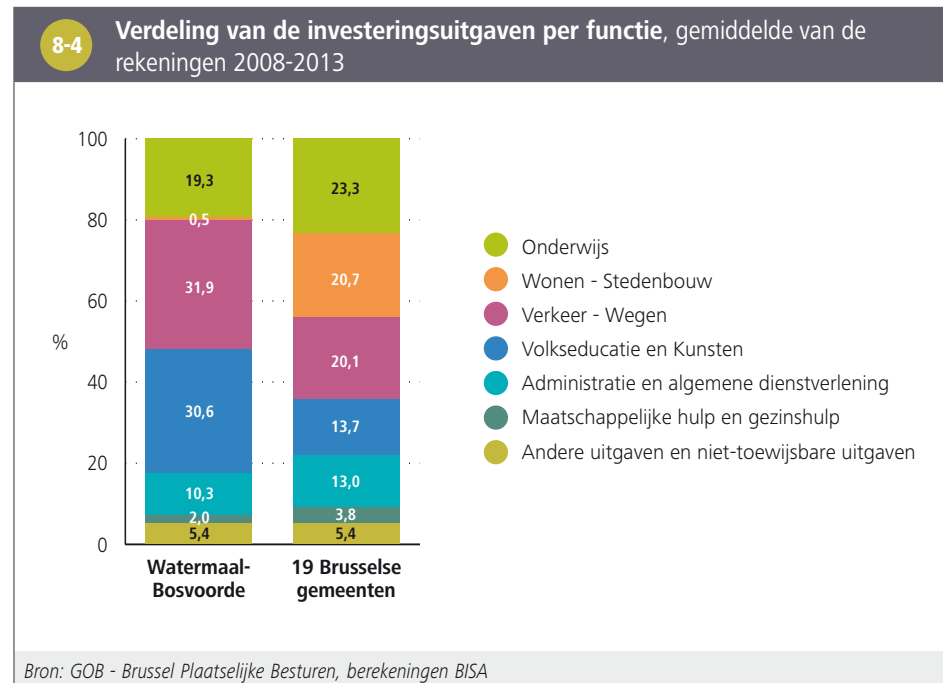
De grootste **uitgaven** van de gemeente zijn de personeelskosten: voor de periode 2008-2013 ging gemiddeld 46 % van de uitgaven naar de personeelskosten van de gemeentelijke overheid in Watermaal-Bosvoorde (incl. pensioenlasten), tegen 41 % voor de 19 gemeenten samen **8-3**. De uitgaven van transfers in verband met de dotatie aan de politiezones en de schuld uitgaven zijn, verhoudingsgewijs, iets lager in Watermaal-Bosvoorde, terwijl de aandelen van de overige soorten uitgaven in de buurt liggen van die van de 19 gemeenten samen.

15 Gewestelijke Overheidsdienst Brussel (2015), Verslag over de financiële toestand van de Brusselse gemeenten 2008-2014. Brussel Plaatselijke Besturen.

8.3. INVESTERINGEN

De **investeringsuitgaven** schommelen sterk van jaar tot jaar. Voor de periode 2008-2013 stellen we vast dat de domeinen “verkeer / wegen” en “volkseducatie en kunsten” gemiddeld een aanzienlijk deel vertegenwoordigden van de investeringen in Watermaal-Bosvoorde (respectievelijk 32 % en 31 % van de investeringsuitgaven, tegen 20 % en 14 % voor de 19 gemeenten samen). Anderzijds waren er tijdens deze periode bijna geen investeringen in de gemeente in het domein “wonen en stedenbouw” (incl. de wijkcontracten, voornamelijk gelegen langs het kanaal en dus afwezig in gemeenten zoals Watermaal-Bosvoorde) **8-4**.

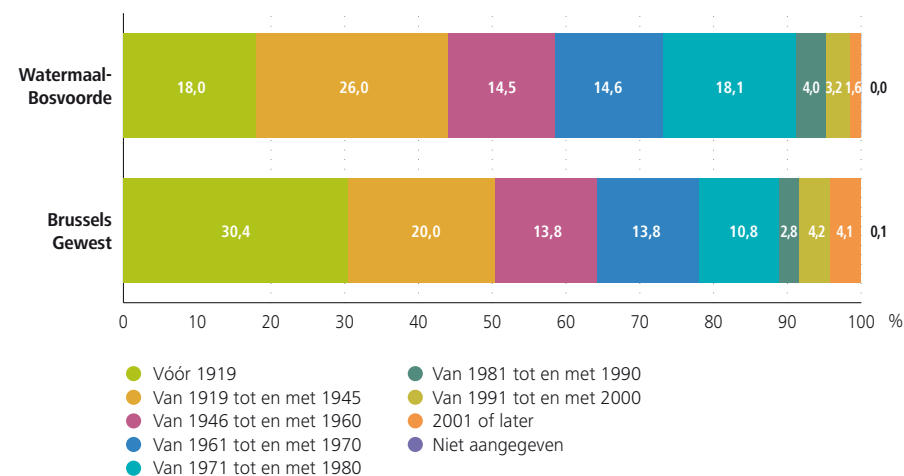
9. HUISVESTING

Op 1 januari 2014 worden er in Watermaal-Bosvoorde 6 928 gebouwen en 11 790 woningen geteld, waarvan 2 093 sociale woningen.

9.1. KENMERKEN VAN HET WONINGBESTAND

Watermaal-Bosvoorde is een gemeente van de *tweede kroon*, dit impliceert een latere verstedelijking dan deze van gemeenten van de *eerste kroon*. In Watermaal-Bosvoorde zijn, op basis van de gegevens van de Census 2011 voor de *conventionele woningen*, zeer oude woningen – gebouwd vóór 1919 – duidelijk minder aanwezig dan op gewestelijk niveau (18 % van het woningpark in Watermaal-Bosvoorde tegen 30 % in het Gewest). Een kwart van de woningen werd gebouwd tijdens het interbellum en meer dan een vijfde tijdens de jaren '70 en '80 (hogere aandelen dan op regionaal niveau). Het aandeel zeer recente woningen (gebouwd vanaf de jaren '90) lijkt echter kleiner te zijn in de gemeente in vergelijking met het gewestelijk niveau (5 % in Watermaal-Bosvoorde tegen 8 % in het Gewest) **9-1**.

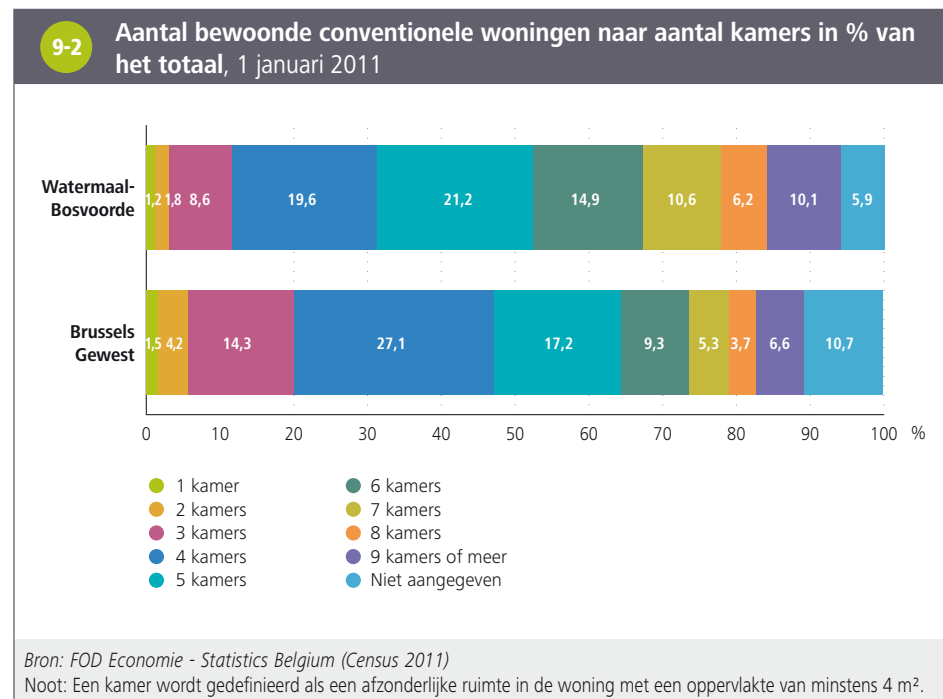
9-1 Aantal bewoonde conventionele woningen naar bouwperiode in % van het totaal, 1 januari 2011

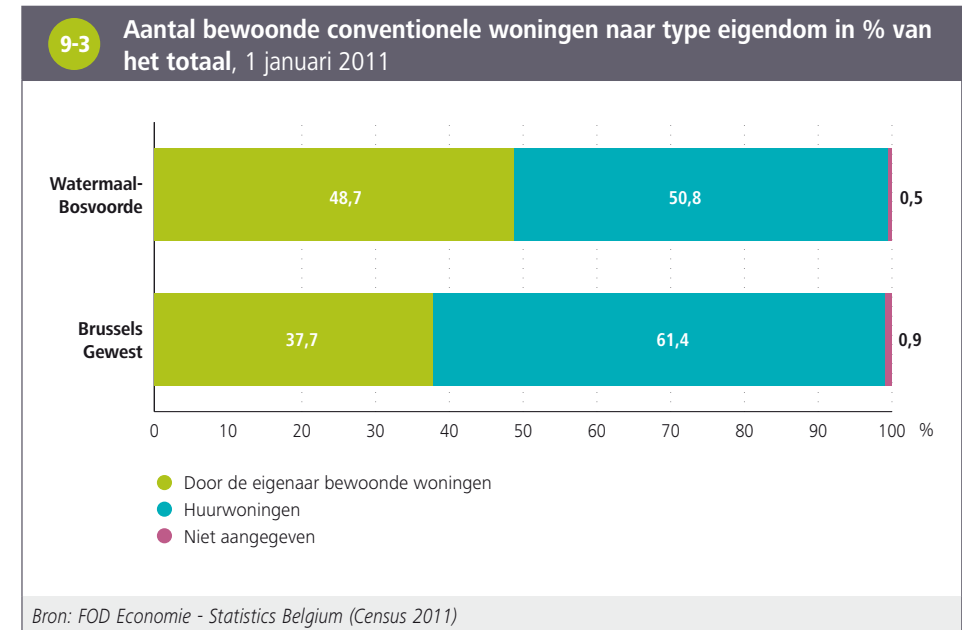
Bron: FOD Economie - Statistics Belgium (Census 2011)

Noot: Het bouwjaar is het jaar van beëindiging van de opbouw van het gebouw waarin de woning zich bevindt. Het gaat dus niet om de laatste renovatie.

Huizen zijn oververtegenwoordigd in Watermaal-Bosvoorde in vergelijking met het gewestelijk niveau, in tegenstelling tot appartementen. Er is een oververtegenwoordiging van woningen met 5 tot 9 kamers: 21 % van de woningen heeft 5 kamers, 15 % heeft 6 kamers, 11 % heeft 7 kamers en 16 % heeft 8 of meer kamers. Elk van deze verhoudingen is hoger dan op het gewestelijk niveau. Bijgevolg zijn woningen met minder dan 5 kamers ondervertegenwoordigd: 31 % van de woningen in de gemeente, tegen 47 % op het niveau van het Gewest ⁹⁻²¹⁶.

Nog steeds op basis van de gegevens van de Census 2011 blijkt dat bijna de helft (49 %) van de woningen wordt bewoond door hun **eigenaar**, i.e. een beduidend hoger aandeel dan op het niveau van het Gewest (38 %) ⁹⁻³.

¹⁶ We merken op dat het aantal kamers voor een groot aantal woningen "niet is vermeld" (ongeveer 6 % in Watermaal-Bosvoorde en 11 % voor het Gewest).

9.2. SOCIALE WONINGEN

Op 31 december 2013 telt de gemeente Watermaal-Bosvoorde 2 093 sociale woningen, i.e. 20 meer dan in 2005. Vergeleken met het aantal huishoudens is het aandeel sociale woningen in Watermaal-Bosvoorde bijzonder hoog: er zijn 18 sociale woningen per 100 huishoudens in de gemeente, tegen slechts 7 per 100 op het niveau van het Gewest **9-4**. Watermaal-Bosvoorde is de gemeente met de hoogste verhouding sociale woningen per huishouden in het Brussels Gewest. Dit hoge aantal sociale woningen houdt verband met de aanwezigheid van twee grote tuinvijken, Le Logis en Floréal, waar een groot deel van die sociale woningen ligt.

Op basis van de gegevens van 2011 is het aantal huishoudens dat ingeschreven is voor een **aanvraag** van sociale woning vrij laag in Watermaal-Bosvoorde in vergelijking met sommige gemeenten (3,5 %) ¹⁷.

9-4 Aantal en aandeel sociale woningen, 31 december 2013		
	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
Aantal sociale woningen	2.093	39.393
Aantal sociale woningen voor 100 private huishoudens	18,1	7,3

Bronnen: BGHM, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen BISA

9.3. HUURPRIJS EN VASTGOEDPRIJZEN

Gelet op het aantrekkelijke levenskader van de gemeente is de verkoopprijs van huizen hoger in Watermaal-Bosvoorde in vergelijking met de situatie in het Gewest: in 2013 is de gemiddelde prijs 413 900 euro, tegen 365 200 euro in het Gewest. De gemiddelde verkoopprijs van appartementen, flats en studio's en de maandelijkse huurprijs voor een woning met 2 slaapkamers benaderen de prijzen van het Gewest **9-5** – maar dit type kleine woningen is ondervertegenwoordigd in de gemeente (cf. supra).

9-5 Huurprijs en vastgoedprijzen		
	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
Gemiddelde maandelijkse huurprijs van een woning met 2 slaapkamers in 2013 (euro)	751	732
Gemiddelde verkoopprijs van gewone woonhuizen in 2014 (duizenden euro)	413,9	365,2
Gemiddelde verkoopprijs van appartementen, flats en studio's in 2014 (duizenden euro)	219,5	224,8

Bronnen: Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie, FOD Economie - Statistics Belgium, BGHM

17 Zie Wijkmonitoring: www.wijkmonitoring.brussels

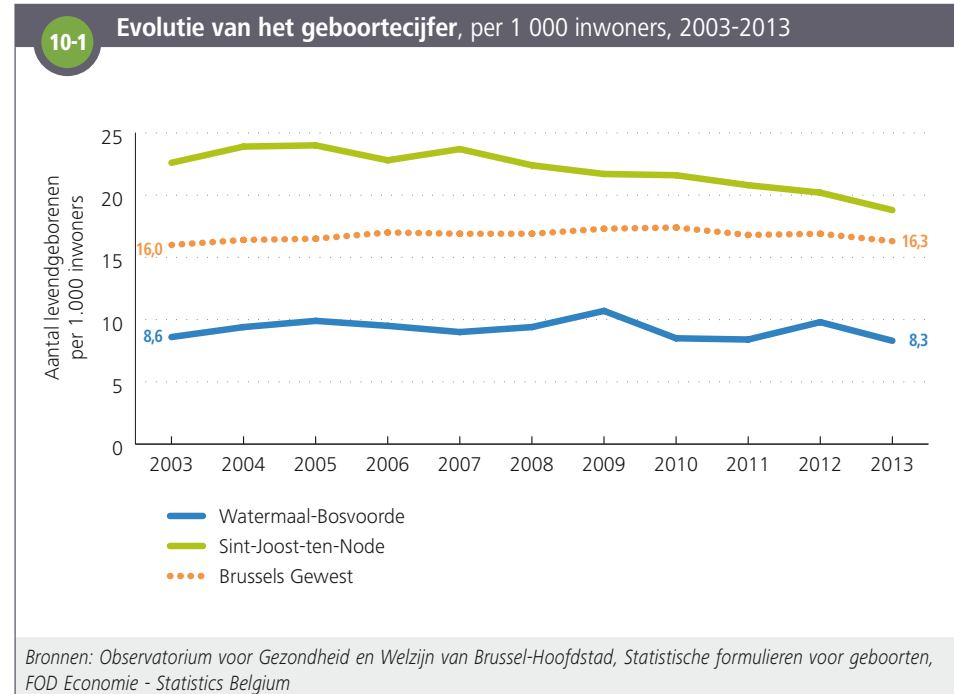
10. GEZONDHEID

10.1. GEZONDHEID VAN DE PASGEBORENEN

Geboortecijfer

In 2013 waren er in Watermaal-Bosvoorde 203 **levendgeborenen**. Het verschil tussen het aantal geboorten in de [Statistische geboorteformulieren](#) en de [officiële bevolkingsgegevens](#) is in deze gemeente verwaarloosbaar, wat aangeeft dat slechts weinig geboorten niet worden aangegeven in de officiële bevolkingsregisters¹⁸.

Tussen 2003 en 2013 zijn het aantal geboorten en het [geboortecijfer](#) stabiel gebleven in Watermaal-Bosvoorde wat het vrij constant aantal vrouwen op vruchtbare leeftijd in de gemeente weerspiegelt **10-1**. Het geboortecijfer in Watermaal-Bosvoorde bedraagt ca. 8 ‰, i.e. het laagste cijfer van het Gewest. Ook het [totaal vruchtbaarheidscijfer](#) is lager in Watermaal-Bosvoorde (1,5) dan op het niveau van het Gewest (1,9) in 2014¹⁹.

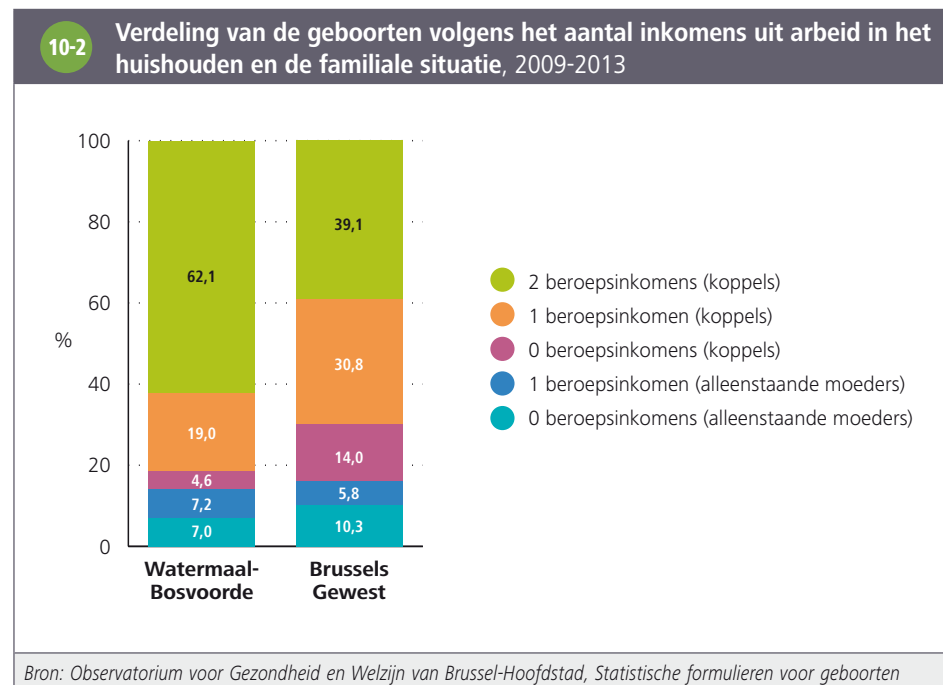

¹⁸ Bij elke geboorte op het grondgebied wordt er een statistisch geboorteformulier ingevuld, ongeacht of het kind ook in het rijksregister kan worden ingeschreven, dus ook van ouders die in het wachtregister ingeschreven zijn, ouders in een onregelmatige verblijfsituatie of ouders met een specifiek statuut (zoals diplomatiek personeel). Anderzijds omvat de [officiële bevolking](#), in tegenstelling tot de [statistische geboorteformulieren](#), wel de geboorten van Belgische inwoners die in het buitenland worden geboren. Voor meer informatie over dit thema zie Hercot et al (2015), Geboren worden als Brusselaar; Perinatale gezondheidsindicatoren van de Brusselaars 2002-2012, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad.

¹⁹ Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium.

Sociodemografische kenmerken van de geboorten en de moeders

Gelet op de gunstige sociaaleconomische situatie van heel wat huishoudens in deze gemeente is het percentage kinderen die in een huishouden zonder beroepsinkomen worden geboren in Watermaal-Bosvoorde veel lager (12 %) dan op het niveau van het Gewest (24 %). Het aandeel kinderen die worden geboren in een huishouden met slechts één beroepsinkomen of met een alleenstaande moeder is in Watermaal-Bosvoorde eveneens lager dan op gewestelijk niveau **10-2**.

Onder de vrouwen die tussen 2009 en 2013 in Watermaal-Bosvoorde een kind hebben gekregen, bezit één op drie niet de Belgische **nationaliteit** (34 % tegen 50 % voor het Gewest) en is bijna de helft niet met de Belgische nationaliteit geboren (49 % in Watermaal-Bosvoorde tegen 74 % voor het Gewest).

Van de vrouwen die in 2013 zijn bevallen, zijn de meest vertegenwoordigde nationaliteiten respectievelijk de Belgische (63 % van de vrouwen), de Franse (7 %), de Portugese (3,4 %), de Marokkaanse (2,5 %) en de Duitse (1,5 %). In deze gemeente is de verdeling van de geboorten onder de verschillende nationaliteiten nauwelijks geëvolueerd tussen 2003 en 2013.

Gezondheid van de borelingen en de moeders

Onder de vrouwen die tussen 2009 en 2013 zijn bevallen, zijn **oudere moeders** verhoudingsgewijs meer vertegenwoordigd in Watermaal-Bosvoorde (7 %) dan in het Brussels Gewest (5 %). Dit valt te verklaren door een groter aandeel vrouwen van 40-49 jaar onder de bevolking, terwijl de **vruchtbaarheidsgraad** in deze leeftijdsklasse dan weer lager is dan op regionaal niveau (0,8 % tegen 1,2 % op het niveau van het Gewest). De verschillen tussen Watermaal-Bosvoorde en het Gewest voor de andere indicatoren inzake de **gezondheid van moeder en kind** die hierna worden voorgesteld, vertonen een samenhang met het grotere aandeel oudere moeders in de gemeente, maar de verschillen zijn statistisch niet significant, voornamelijk als gevolg van het beperkte aantal geboorten in Watermaal-Bosvoorde **10-3**.

10-3 Indicatoren van de gezondheid van moeder en kind, 2009-2013

	Watermaal-Bosvoorde		Brussels Gewest
	Aantal	Per 100 levendgeborenen	Per 100 levendgeborenen
Meerlinggeboorten	52	4,7	3,8
Vroeggeboorte (< 37 weken)	87	7,8	7,3
Laag geboortegewicht in functie van de zwangerschapsduur	113	10,2	9,9
Moeders < 20 jaar	21	1,9	2,2
Moeders ≥ 40 jaar	72	6,6	4,9

Bron: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor geboorten en overlijden
 Noot: De **statistisch significante verschillen** in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

Perinatale, infantiele en foeto-infantiele mortaliteit

In Watermaal-Bosvoorde zijn de cijfers inzake perinatale, infantiele en foeto-infantiele mortaliteit minder hoog dan op het niveau van het Gewest. Deze verschillen zijn echter niet statistisch, en de cijfers moeten met de nodige omzichtigheid worden geïnterpreteerd als gevolg van het beperkte aantal geboorten in de gemeente **10-4**.

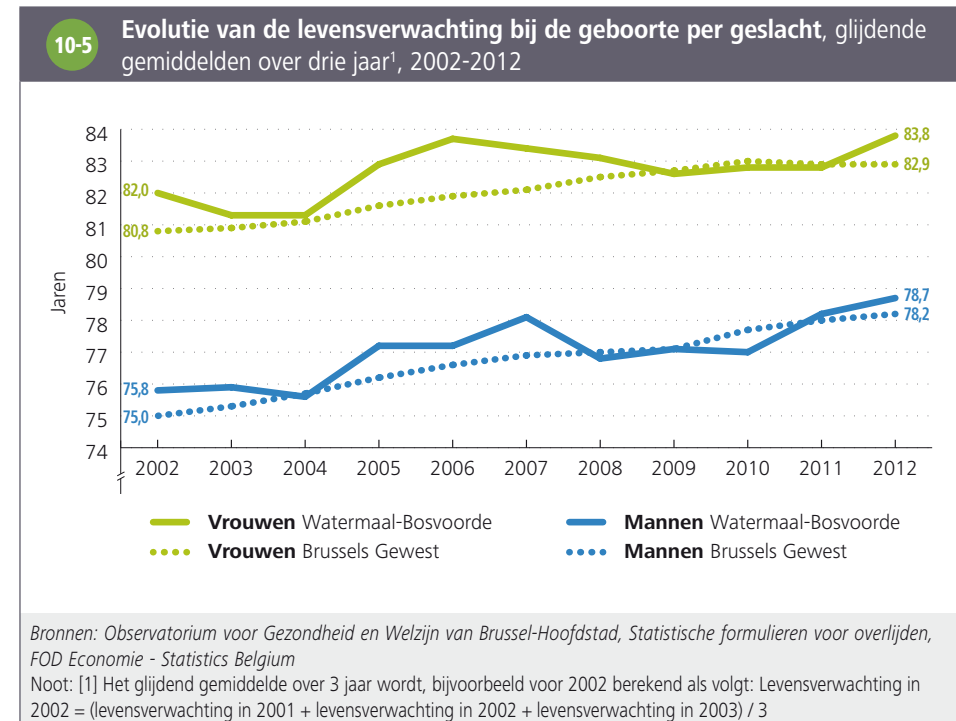
10-4	Perinatale, infantiele en foeto-infantiele sterfte, 2009-2013		
		Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
	Aantal	Per 1.000 geboorten	Per 1.000 geboorten
Perinatale mortaliteit	6	5,4	7,8
Infantiele mortaliteit	2	1,8	3,0
Foeto-infantiele mortaliteit	6	5,4	9,4

Bron: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor geboorten en overlijden
Noot: De statistisch significante verschillen in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

10.2. ALGEMENE GEZONDHEIDSTOESTAND

Levensverwachting

De levensverwachting in 2012²⁰ in Watermaal-Bosvoorde is iets hoger dan in het Brussels Gewest. De levensverwachting voor vrouwen is 83,8 jaar en die voor mannen 78,7 jaar, tegen respectievelijk 82,9 jaar en 78,2 jaar op het niveau van het Gewest. Voor de periode 2002-2012 is de levensverwachting dezelfde of iets beter, al naargelang het beschouwde jaar, dan in het Brussels Gewest. Ze is sterker gestegen voor mannen dan voor vrouwen, zowel in Watermaal-Bosvoorde als in het Brussels Gewest **10-5**.

20 De levensverwachting in 2012 wordt hier bepaald als het glijdend gemiddelde van de levensverwachting over 3 jaar heen ((levensverwachting 2011 + levensverwachting 2012 + levensverwachting 2013) / 3)

Vroegtijdig overlijden (voor 75 jaar)

In Watermaal-Bosvoorde bedraagt het vroegtijdige sterftcijfer (vóór 75 jaar) 510 per 100 000 mannen en 339 per 100 000 vrouwen ¹⁰⁻⁶. Na standaardisatie voor leeftijd is er geen significant verschil tussen deze cijfers en die van het Brussels Gewest. Vergeleken met de gewestelijke situatie zijn de cijfers inzake vroegtijdige sterfte als gevolg van tumoren (meer bepaald borsttumoren) hoger bij de vrouwen in Watermaal-Bosvoorde.

10-6

Bruto vroegtijdig sterftcijfer (< 75 jaar) voor de belangrijkste vroegtijdige doodsoorzaken, per geslacht, Watermaal-Bosvoorde en verschil in vergelijking met het Brussels Gewest na standaardisatie voor leeftijd, 2009-2013

	Mannen			Vrouwen		
	Aantal sterfgevallen	Bruto sterftcijfer (/100.000)	Vershil in sterftcijfer in vergelijking met het Brussels Gewest ¹	Aantal sterfgevallen	Bruto sterftcijfer (/100.000)	Vershil in sterftcijfer in vergelijking met het Brussels Gewest ¹
Alle doodsoorzaken	263	509,9	+9 %	194	339,2	+13 %
Kankers	101	195,8	+15 %	95	166,1	+29 %
<i>Kanker van strottenhoofd, luchtpijp, bronchiën en longen</i>	30	58,2	+1 %	19	-	-
<i>Borstkanker</i>	0	-	-	29	50,7	+75 %
Hart- en vaatziekten	49	95,0	-1 %	27	47,2	-4 %
<i>Ischemische hartziekten</i>	23	44,6	+2 %	< 5	-	-
Aandoeningen van de luchtwegen	23	44,6	+19 %	18	-	-
Uitwendige doodsoorzaken	27	52,3	-3 %	21	36,7	+34 %

Bronnen: Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad, Statistische formulieren voor overlijden, FOD Economie - Statistics Belgium

Noten: [1] Verschil in mortaliteit = $(\text{Gestandaardiseerde mortaliteitsratio} - 1) \times 100$

- Enkel de doodsoorzaken die meer dan 20 overlijdens tellen voor een van beide geslachten, zijn opgenomen in deze tabel. Indien er minder dan 20 gevallen zijn, worden het bruto sterftcijfer en het mortaliteitsverschil in vergelijking met het Gewest niet weergegeven en wordt de cel blanco gelaten.
- De **statistisch significante verschillen** in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

Kankers: incidentie en screeningsprogramma's

Longkanker, colorectale kanker, borstkanker (bij vrouwen) en prostaatcancer (bij mannen) zijn de vaakst voorkomende kankers in het Brussels Gewest.

In Watermaal-Bosvoorde, voor de periode 2009-2012, is de gestandaardiseerde **incidentie** van colorectale kanker bij mannen hoger dan op het niveau van het Gewest. De incidentie van de andere belangrijkste vormen van kanker is niet significant verschillend in vergelijking met het Gewest ¹⁰⁻⁷.

Er bestaan internationale aanbevelingen betreffende de georganiseerde stelselmatige **screening** voor colorectale kanker en, voor vrouwen, voor borstkanker en baarmoederhalskanker.

In Watermaal-Bosvoorde is de totale dekking van de borstkankerscreening hoger dan in het Gewest. Het aandeel vrouwen dat een mammografie kreeg in het specifiek kader van het georganiseerde en gratis programma ("mammothest" genoemd) iets lager is dan in het Gewest²¹ ¹⁰⁻⁸.

De totale dekking ligt evenwel lager dan de Europese aanbeveling van een deelname van 70 % van de doelgroep.

Wat de screening voor baarmoederhalskanker betreft, is het percentage vrouwen tussen 25 en 64 jaar dat een uitstrijkje heeft laten nemen in de periode 2010-2012 in Watermaal-Bosvoorde (59 %) hoger dan in het Brussels Gewest (53 %)²².

10-7

Bruto incidentiecijfers van longkanker, colorectale kanker, prostaatcancer en borstkanker, Watermaal-Bosvoorde en verschil in vergelijking met het Brussels Gewest na standaardisatie voor leeftijd, 2009-2012

	Aantal kankers	Bruto incidentiecijfer (/100.000)	Verskil in incidentie in vergelijking met het Gewest ¹
Mannen			
Prostaat	71	158,7	+5 %
Colorectaal	56	125,1	+45 %
Longen-bronchiën	53	118,4	+15 %
Vrouwen			
Borst	127	243,2	+18 %
Colorectaal	34	65,1	-10 %
Longen-bronchiën	28	53,6	+8 %

Bronnen: Stichting Kankerregister en FOD Economie - Statistics Belgium

Noten: [1] Verskil in incidentie = (Gestandaardiseerde incidentieratio - 1) x 100

• De **statistisch significante verschillen** in vergelijking met het Brussels Gewest zijn in het **vet** weergegeven.

10-8

Dekkingsgraad van het georganiseerde borstkankerscreeningsprogramma en totale dekking van borstonderzoeken bij vrouwen van 50 tot 69 jaar, 2011-2012

	Watermaal-Bosvoorde	Brussels Gewest
Mammothest	7,2 %	9,9 %
Mammografie en/of mammothest	61,3 %	52,9 %

Bronnen: InterMutualistisch Agentschap, Brumammo, FOD Economie - Statistics Belgium, berekeningen Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad

21 Voor meer informatie over dit thema, zie Yannart et al (2015) *Vierde evaluatierapport van het georganiseerde screeningsprogramma voor borstkanker in het Brussels Gewest (2009-2013)*, Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad.

22 InterMutualistisch Agentschap, Atlas. www.aim-ima.be

WOORDENLIJST

Activiteitsgraad: percentage van de [beroepsbevolking](#) in de bevolking op beroepsleeftijd (15-64 jaar).

Arme sikkel: zone van het Brussels Gewest waar al meerdere decennia een concentratie van de op economisch vlak meest kansarme bevolkingsgroepen woont. Deze bestaat uit de wijken in het noorden en het westen van de [eerste kroon](#). Deze wijken behoren tot de armste wijken van het Gewest, ze vormen een sikkel rond het stadscentrum, van Sint-Joost-ten-Node tot de lage gedeelten van Vorst.

Armoederisicogrens: in navolging van de andere landen van de Europese Unie gebruikt België een relatieve armoededrempel om het aandeel van de bevolking te meten dat een armoederisico vertoont. Deze drempel werd vastgelegd op 60 % van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar inkomen van het huishouden. Op basis van de enquête EU-SILC 2014 (inkomens 2013) wordt deze drempel in België vastgelegd op 1 085 euro per maand voor een alleenstaande persoon, 1 736 euro per maand voor een alleenstaande ouder met twee kinderen en 2 279 euro per maand voor een koppel met twee kinderen. Personen met een equivalent inkomen onder deze drempel worden beschouwd als risico lopend op armoede.

Beroepsbevolking: de beroepsbevolking van een grondgebied verwijst naar de inwoners van dit grondgebied die daadwerkelijk aanwezig zijn op de arbeidsmarkt, ongeacht of ze werken (tewerkgestelde bevolking op beroepsleeftijd) of werkloos zijn ([niet-werkende werkzoekenden](#)).

Binnenlandse werkgelegenheid: de binnenlandse werkgelegenheid stemt overeen met de banen van personen die op een grondgebied werken, ongeacht de woonplaats van de werknemers.

Btw-plichtige ondernemingen: de statistieken van btw-plichtige ondernemingen worden opgesteld door Statistics Belgium van de FOD Economie. Ze tellen enkel de maatschappelijke zetels van ondernemingen. Wat betekent dat deze statistieken geen rekening houden met de verschillende exploitatiezetels die een onderneming kan hebben, verdeeld over een of meerdere gemeenten en deze als een enkele onderneming beschouwen, gevestigd in de gemeente waar de maatschappelijke zetel zich bevindt.

De [stopzettingsgraad](#) van btw-plichtige ondernemingen wordt berekend door het aantal stopzettingen van btw-plichtige ondernemingen van een jaar te delen door het gemiddeld aantal actieve ondernemingen van dat jaar. Het aantal stopzettingen van btw-plichtige ondernemingen is gelijk aan het aantal die niet meer aanwezig zijn in de btw-registers op 31 december van een gegeven jaar maar wel voorkomend in de registers op 31 december van het jaar ervoor. Deze statistiek houdt geen rekening met de migraties van ondernemingen. Een onderneming die een gemeente verlaat om zich ergens anders te vestigen, zonder zijn statuut te veranderen in het register van btw-plichtige ondernemingen, zal niet in het aantal stopzettingen worden meegeteld.

De [oprichtingsgraad](#) van btw-plichtige ondernemingen wordt berekend door het aantal oprichtingen van btw-plichtige ondernemingen van een jaar te delen door het gemiddeld aantal actieve ondernemingen van dat jaar. Het aantal oprichtingen van btw-plichtige ondernemingen is gelijk aan het aantal ondernemingen aanwezig in de btw-registers op 31 december van een gegeven jaar en niet voorkomend in de registers op 31 december van het jaar ervoor. Deze statistiek houdt geen rekening met de migraties van ondernemingen. Een reeds geregistreerde onderneming die zich op het grondgebied van een gemeente vestigt, wordt niet als een oprichting beschouwd. De statistieken 2014 voor het aantal btw-plichtige ondernemingen waren bijgevolg uitzonderlijk hoog, vergeleken met de jaren voordien. Dat is te verklaren door een verandering in de wetgeving die sinds januari 2014 de prestaties van advocaten onderwerpt aan de btw. In de eerste maanden van 2014 hebben zij dan ook stappen moeten ondernemen om hun btw-inschrijving in orde te brengen. Deze inschrijvingen om zich aan te passen aan de nieuwe regels zijn geen echte oprichtingen van ondernemingen, omdat deze ondernemingen in de meeste gevallen reeds actief waren.

De [faillissementsgraad](#) van ondernemingen wordt berekend door het aantal faillissementen van ondernemingen van een jaar te delen door het gemiddeld aantal actieve btw-plichtige ondernemingen van dat jaar. Het aantal faillissementen van ondernemingen is gebaseerd op de aangiften van de handelsrechtbanken, aangevuld door informatie uit het ondernemingsregister van Statistics Belgium. We stellen vast dat er bijzonder veel waren in 2013 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, omdat de handelsrechtbanken van Brussel voor koophandel in de loop van dit jaar een

“massale” schoonmaakoperatie hebben doorgevoerd voor de ondernemingen met een economische gezondheid die als dubieus werd beschouwd.

Circulaire migratie: duidt de beweging aan van personen die hun levensruimte delen tussen twee landen, wat vaak de mogelijkheid biedt om contact te houden met de familie die in het land van herkomst is gebleven en simultaan een baan in het buitenland te behouden.

Conventionele woningen: de conventionele woningen worden gedefinieerd als een geheel van aparte (omringd door muren en daken) en onafhankelijke potentiële verblijven (met een ingang direct naar de straat, een trap of de gang) die vanuit architecturaal standpunt opgetrokken zijn met permanente bewoning als doel.

Economische afhankelijkheidscoëfficiënt: de economische afhankelijkheidscoëfficiënt wordt verkregen door de bevolking in de meest afhankelijke leeftijdsschijven (namelijk de personen jonger dan 18 en de 65-plussers) te delen door de bevolking die het meest in aanmerking komt om een professionele activiteit uit te oefenen (18-64 jarigen).

Eerste kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon wijken aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De eerste kroon van het Brussels Gewest verwijst naar de wijken tussen de lanen van kleine ring en de middenring, gevormd door de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze eerste kroon was volledig verstedelijkt rond 1930.

Equivalent leefloon: het equivalent leefloon is een financiële hulp die het OCMW in het kader van het recht op maatschappelijke hulp toekent aan personen die niet in aanmerking komen voor het recht op leefloon omdat ze niet voldoen aan de eisen in termen van nationaliteit, leeftijd of inkomen, maar die wel in een gelijkaardige noodbehoevende situatie verkeren. Het gaat hoofdzakelijk om kandidaat-vluchtelingen en vreemdelingen met verblijfsrecht, die niet zijn ingeschreven in het rijksregister. De bedragen zijn identiek aan deze van het leefloon.

Voor meer informatie: www.ocmw-info-cpas.be

Fiscale statistieken: deze statistieken bevatten informatie over inkomens op basis van de aangiften in de personenbelastingen van personen die hun hoofdverblijfplaats in België hebben. Om deze te kunnen interpreteren moet men rekening houden met een aantal zaken. De gegevens hebben enkel betrekking op de inkomens die onderworpen zijn aan de personenbelasting. Sommige soorten inkomens zijn niet belastbaar en worden

dus niet mee opgenomen in de fiscale statistieken. Dit betekent dat sommige sociale transfers (leefloon, equivalent leefloon en kinderbijslag in het bijzonder) vrijgesteld zijn van belastingen en dus niet mee opgenomen worden in het belastbaar inkomen. Ook zijn er enkele personen met een hoog inkomen dat niet belastbaar is via het nationaal systeem, zoals de buitenlandse diplomaten of internationale ambtenaren. De personen met deze verschillende soorten niet belastbare inkomens kunnen worden opgenomen in de aangiften waarvan het belastbaar inkomen nul is (en dus niet worden vermeld in de meeste fiscale statistieken) of in de lage inkomensklassen. Daarenboven onderschatten fiscale statistieken de inkomens uit kapitaal (roerende goederen en vastgoed) zwaar.

Foeto-infantiele sterfte: aantal sterfgevallen voor of tijdens de bevalling (vanaf het moment waarop de baby minstens 500 g weegt of na een zwangerschapsduur van minstens 22 weken) en de sterfte van levendgeboren kinderen voor de eerste verjaardag (0 tot verstreken 364 dagen) per 1 000 geboorten (levendgeboorten en doodgeboorten).

Geboortecijfer: het geboortecijfer is de verhouding tussen het jaarlijks aantal geboorten en de totale bevolking.

Gemiddeld inkomen per gewijzigde verbruikseenheid (GVE): deze indicator kan de gemiddelde levensstandaard binnen een bevolking benaderen, door rekening te houden met de structuur van de bevolking volgens de leeftijd en de samenstelling van de huishoudens. Om het gemiddeld inkomen per GVE van een gemeente te berekenen, wordt het fiscale inkomen (hier na belastingen) van de inwoners van de gemeente dus gedeeld door het aantal GVE van de gemeente (de berekeningswijze houdt geen rekening met aangiften van een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul). Om het aantal GVE van de gemeente te berekenen, gebruiken we een equivalentieschaal die wordt toegepast om het aantal personen in een huishouden om te zetten in “equivalent volwassene”: aan de eerste volwassene wordt een coëfficiënt 1 toegekend, aan alle andere personen ouder dan veertien jaar 0,5 en aan kinderen van veertien jaar en jonger 0,3. De bevolking werd hier dus omgezet in GVE om rekening te houden met de structuur van de huishoudens omdat deze een invloed heeft op de structuur van de uitgaven. Om vergelijkingen mogelijk te maken, moet elke persoon die deel uitmaakt van een collectief huishouden in de berekening worden beschouwd als gezinshoofd van een private huishouden.

Geslachtsverhouding: het gaat om de verhouding tussen het de aantal mannen en het aantal vrouwen. Via deze graad kan men de verdeling van de bevolking naar geslacht analyseren.

Gestandaardiseerde incidentieratio: totaal aantal gevallen van een bepaalde ziekte in de gemeente gedeeld door het totaal aantal “verwachte” gevallen in de gemeente

(verkregen door het incidentiepercentage per leeftijdsschijf van het Gewest toe te passen op de inwoners van de gemeente).

Gestandaardiseerd sterftecijfer: totaal aantal sterfgevallen in de gemeente gedeeld door het totaal aantal “verwachte” sterfgevallen in de gemeente (verkregen door het sterftecijfer per leeftijdsschijf van het Gewest toe te passen op de inwoners van de gemeente).

Gini-coëfficiënt: is een indicator van inkomensongelijkheid. De coëfficiënt schommelt tussen 0 en 1. De coëfficiënt is gelijk aan 0 in een situatie van perfecte gelijkheid waarin iedereen hetzelfde inkomen zou hebben. De coëfficiënt is daarentegen gelijk aan 1 in een situatie van totale ongelijkheid (één iemand heeft het volledige inkomen en de rest heeft geen inkomen). De coëfficiënt wordt hier berekend op basis van de [fiscale statistieken](#), de aangiften met een totaal netto belastbaar inkomen dat gelijk is aan nul, worden niet mee in rekening gebracht.

Graad van financiële autonomie: aandeel van het eigen vermogen van de gemeente (met uitzondering van de voorzieningen voor risico's en lasten) in procent van het totale passief.

Groen en blauw netwerk: een programma in het Brussels Gewest met als doelstelling groene ruimten creëren, ze aaneenschakelen door middel van met groen omzoomde straten en rivieren doen herleven in het belang van de inwoners en binnen een bredere ecologische visie. Het werd opgestart in 1996 en werd in 1999 mee opgenomen in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP).

Infantiele sterfte: aantal sterfgevallen van levendgeboren kinderen voor de eerste verjaardag (0+ tot verstreken 364 dagen) per 1 000 levendgeborenen.

Laag geboortegewicht in functie van de zwangerschapsduur: het geboortegewicht hangt nauw samen met de zwangerschapsduur. Bepaalde factoren kunnen bij identieke zwangerschapsduur tot een lager geboortegewicht leiden: roken, alcohol, aandoeningen van de placenta, enz. Foetusen met een laag gewicht in vergelijking met het gemiddelde van de foetusen die na een identieke zwangerschapsduur geboren worden, hebben vaak perinatale gezondheidsproblemen en een hoger mortaliteitsrisico. Het lage geboortegewicht voor de duur van de zwangerschap komt overeen met de totale levendgeborenen met een gewicht lager dan het percentiel 10 van de geboorten voor dezelfde zwangerschapsduur (zwangerschapsduur van 24 tot en met 41 weken), tijdens de geanalyseerde periode (hier 2009-2013).

Voor meer informatie: www.observatbru.be

Leefloon: het leefloon (tot 2002 bestaansminimum genoemd) is een specifieke vorm van het recht op maatschappelijke integratie. Het gaat om een minimuminkomen dat het OCMW toekent aan personen die onvoldoende bestaansmiddelen hebben en niet in staat zijn om deze via andere middelen te verwerven (residuaire recht). De rechthebbende moet ook voldoen aan andere toekenningsvoorwaarden, in termen van werkbereidheid, nationaliteit, woonplaats en leeftijd.

Voor meer informatie: www.ocmw-info-cpas.be

Levensverwachting: de hier bestudeerde levensverwachting betreft de levensverwachting bij de geboorte, die aangeeft hoe oud iemand gemiddeld zou worden indien hij of zij vanaf de geboorte en doorheen zijn of haar leven op elke leeftijd dezelfde overlijdenskansen zou accumuleren als deze die opgetekend werden in de verschillende leeftijdscategorieën van de bestudeerde populatie gedurende een bepaald periode. De levensverwachting is in die zin geen voorspelling maar karakteriseert alleen op een synthetische manier de vastgestelde leeftijdsspecifieke sterftecijfers van de bestudeerde periode.

Liquiditeitsratio: aandeel van de schulden op een jaar of meer en van de financiële rekeningen in procent van de schulden op een jaar of meer van de gemeente.

Lokale vestigingseenheden: exploitatiezetels van de ondernemingen in de gemeente waar ze werkelijk gevestigd zijn, op voorwaarde dat ze ten minste één werknemer aangegeven hebben bij de RSZ.

Niet-werkende werkzoekende (NWWZ): personen zonder betaalde arbeid ingeschreven als werkzoekende bij de gewestelijke tewerkstellingsdienst (Actiris in het Brussels Gewest).

Officiële bevolking: alle personen die wettelijk ingeschreven zijn bij hun gemeentelijke administratie, met uitzondering van de asielzoekers.

Perinatale sterfte: aantal sterfgevallen voor of tijdens de bevalling (vanaf het moment waarop de baby minstens 500 g weegt of na een zwangerschapsduur van minstens 22 weken) en de sterfte van levendgeboren kinderen in de eerste week (0 tot verstreken 6 dagen) per 1 000 geboorten (levendgeboorten en doodgeboorten).

Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming (RVV): om de financiële toegang van personen met een laag inkomen tot de gezondheidszorg te verbeteren, krijgen verschillende categorieën personen (alook hun personen ten laste) een verhoogde tegemoetkoming van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en dus een daling van het remgeld. Sinds januari 2014 zijn er drie voorwaarden die elk

recht kunnen geven op de verhoogde tegemoetkoming: (1) recht hebben op bepaalde uitkeringen ([leefloon](#), [equivalent leefloon](#), IGO, tegemoetkoming voor personen met een handicap, verhoogde kinderbijslag voor kinderen met een handicap); (2) het statuut van wees of niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV); (3) een laag inkomen. Voor de eerste twee categorieën wordt het recht op de verhoogde tegemoetkoming automatisch toegekend voor de gerechtigde en zijn personen ten laste. Personen met een laag inkomen, die niet automatisch recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming, kunnen een aanvraag indienen en het recht wordt al dan niet toegekend op basis van een onderzoek van de inkomens van het huishouden.

Senioriteitscoëfficiënt: de senioriteitscoëfficiënt geeft het relatieve aandeel aan van de oudste personen (80 jaar en meer) binnen de groep senioren (65 jaar en meer). Deze coëfficiënt meet de vergrijzing van de senioren.

Statistische formulieren voor geboorten en overlijden: de geboorte- en sterftestatistieken kunnen aan de hand van twee bronnen worden opgesteld: het rijksregister ([officiële bevolking](#)) en de statistische formulieren voor geboorten en overlijden. Deze laatste bron omvat alle geboorten en overlijdens, ook deze bij de personen die niet ingeschreven zijn in het rijksregister, maar die in de gemeente wonen. Het aantal geboorten en overlijdens dat via de formulieren wordt geteld, is meestal hoger dan het aantal geboorten en overlijdens via het rijksregister.

Voor meer informatie: www.observatbru.be

Statistische sectoren: de statistische sectoren vertegenwoordigen de kleinste administratieve eenheid en is het resultaat van de onderverdeling van het grondgebied door de Algemene Directie Statistiek, op basis van structurele kenmerken die worden geïdentificeerd via volkstellingen (de laatste belangrijke aanpassingen dateren van 2001).

Statistisch significant verschil: een verschil tussen twee cijfers wordt statistisch significant genoemd, wanneer de kans heel groot is dat dit verschil overeenstemt met een reëel verschil en het risico dat het verschil het resultaat is van toeval, heel klein is.

Totaal vruchtbaarheidscijfer: aantal kinderen dat een vrouw in het reproductieve leeftijdsinterval zou krijgen indien ze hetzelfde vruchtbaarheidscijfer zou blijven vertonen op elke leeftijd. Het wordt berekend door de [vruchtbaarheidscijfers](#) per leeftijd op te tellen.

Tweede kroon: in de concentrische voorstelling van een stad duidt een kroon wijken aan met een zekere maatschappelijke, stedenbouwkundige homogeniteit, die een ring vormen binnen de stad. De tweede kroon van het Brussels Gewest omvat de wijken die het meest aan de buitenkant van de stad liggen, buiten de middenring, gevormd door

de grote lanen in het zuiden (Churchillaan) en in het oosten (Generaal Jacqueslaan, Louis Schmidlaan, Saint-Michellaan, Brand Whitlocklaan, August Reyerslaan en Lambermontlaan) en de spoorlijnen in het westen. Deze tweede kroon werd verstedelijkt na de [eerste kroon](#) en bereikte de grenzen van het Brussels Gewest rond 1960.

Verouderingscoëfficiënt: de verouderingscoëfficiënt is de verhouding tussen het bevolkingsaandeel van senioren (65 jaar en meer) in vergelijking met het bevolkingsaandeel van de jongsten (jonger dan 18 jaar). Deze meet de vergrijzing van de bevolking.

Vruchtbaarheidscijfer: de verhouding van het aantal levendgeboorten bij vrouwen van een bepaalde leeftijd tot het aantal vrouwen van die leeftijd. De verstreken leeftijd, m.a.w. de leeftijd bij de laatste verjaardag, wordt in aanmerking genomen.

Werkgelegenheidsgraad: percentage van de [werkende bevolking](#) (werkend) in de bevolking op beroepsleeftijd (15-64 jaar).

Werkloosheidsgraad: percentage van de werkloze bevolking ([niet-werkende werkzoekenden](#)) in de [beroepsbevolking](#).

Wijken: de wijken van het Brussels Gewest die in deze publicatie worden gebruikt, zijn deze van de Wijkmonitoring. Een wijk is een som van [statistische sectoren](#), aan elkaar grenzend, gegroepeerd in functie van hun sociodemografische en fysieke kenmerken.

Voor meer informatie: www.wijkmonitoring.brussels

LIJST MET ACRONIEMEN EN AFKORTINGEN

Actiris	Brusselse Gewestelijke Dienst voor Arbeidsbemiddeling	OKAN	Onthaalonderwijs Anderstalige Nieuwkomers
BGHGT	Brussels Gewestelijk Herfinancieringsfonds van de Gemeentelijke Thesaurieën	ONE	Office de la Naissance et de l'Enfance
BGHM	Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij	POD	Programmatorische Federale Overheidsdienst
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse	RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering
Brumammo	Brussels Coördinatie Centrum voor Borstkankeropsporing	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
btw	Belasting over de toegevoegde waarde	RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
EU	Europese Unie	RVP	Rijksdienst voor Pensioenen
EU-SILC	European Union – Statistics on Income and Living Conditions	RVV	Rechthebbenden op de verhoogde tegemoetkoming voor de verzekering voor geneeskundige verzorging
FOD	Federale Overheidsdienst	ULB	Université libre de Bruxelles
GBP	Gewestelijk bestemmingsplan	WSE	Steunpunt Werk en Sociale Economie
GEN	Gewestelijk Expresnet		
GGC	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie		
GOB	Gewestelijke Overheidsdienst Brussel		
IGO	Inkomensgarantie voor ouderen		
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid		
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vreemdeling		
NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden		
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn		
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling		

VOOR WIE MEER WIL WETEN

MEER INDICATOREN

Wijkmonitoring van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:
www.wijkmonitoring.brussels

Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse:
www.bisa.brussels

Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad:
www.observatbru.be

NASLAGWERKEN

Corijn, E. & van de Ven, J., 2013, *The Brussels Reader. A small world city to become the capital of Europe*. Bruxelles, VUBPRESS.

Dessouroux, C., 2008, *Espaces partagés, espaces disputés. Bruxelles, une capitale et ses habitants*. Bruxelles, Université libre de Bruxelles (CIRHIBRU) & Ministère de la Région de Bruxelles-Capitale.

Jaumain, S. (Dir.), 2009, *La Région de Bruxelles-Capitale. Histoire & Patrimoine des communes de Belgique*. Bruxelles, Racine.

Vandermotten, C., 2014, *Bruxelles, une lecture de la ville. De l'Europe des marchands à la capitale de l'Europe*. Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles.

Van Hamme, G. (Dir.), Grippa, T., Marissal, P., May, X., Wertz, I. & Loopmans, M. (2015). *Dynamiek van buurten in moeilijkheden in de Belgische stadsgewesten*. ULB – IGEAT. KULeuven – Department of Earth and Environmental Sciences. POD Maatschappelijke Integratie, Brussel. http://forms.mi-is.be/Atlas_NDL.pdf

Zoom op de gemeenten: Watermaal-Bosvoorde

De publicatie “Zoom op de gemeenten” van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse en het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad verzamelt en analyseert demografische, socio-economische, welzijns- en gezondheidsindicatoren van de bevolking voor elk van de 19 Brusselse gemeenten. Deze publicatie dient als beleidsondersteunend instrument en geeft voor het werkveld inzage in de kenmerken van de bevolking waarmee en het territorium waarop ze werken.

www.bisa.brussels
www.observatbru.be